

ארצות-הברית ויהודיה בהשקפתו של ז'בוטינסקי

חנוך רוזנבלום

יחסו של ז'בוטינסקי לארצות-הברית היה מורכב למדי, ואין זה פלא. ז'בוטינסקי כסופר וכהוגה דעות חברתי ומדיני התבונן באמריקה מנקודות מבט שונות ומגוונות: מבחינת הרכבה הרב-גזעי של החברה האמריקנית, מבחינת תרומתה לתרבות העולמית, מבחינת מידת השפעתם של מנהיגיה על המדיניות העולמית ומבחינת מקומם של היהודים באותה חברה. ארבע פעמים ביקר ז'בוטינסקי בארצות-הברית: ב־1921, ב־1926, ב־1935 וב־1940. במשך כל שנות חייו שהה בה בסך הכול כשנה ושמונה חודשים, ובה גם מצא את מותו. בעקבות ההתנסויות של ז'בוטינסקי באמריקה היה יחסו אליה דינמי, ועבר שינויים והערכות מחדש לאורך כל הדרך.

סוגיית אמריקה העסיקה אותו במשך כשלושים שנה – כמחצית משנות חייו. אפשר לחלק פרק זמן ארוך זה לארבע תקופות: בתקופה הראשונה, עוד בהיותו ברוסיה, גיבש ז'בוטינסקי דעה שלילית ביותר על טיבה של החברה האמריקנית. התעניינותו בארצות-הברית נבעה אז מעיסוקו בשאלת זכויות המיעוטים ברחבי העולם בכלל, ובמצבם של היהודים במדינות שונות בעולם בפרט. התקופה השנייה החלה ב־1921 כשנפגש ז'בוטינסקי לראשונה עם אמריקה ועם היהודים שם. ביקור זה וגם הבאים אחריו, ב־1926 וב־1935, הגבירו וחזקו את דעתו השלילית. בתקופה השלישית, לאחר מאורעות 1936 בארץ-ישראל, חלה תפנית בגישתו של ז'בוטינסקי, והוא החל להחשיב את מדיניותה של אמריקה אך לא את היהודים שם. בתקופה הרביעית, לאחר פרוץ מלחמת העולם השנייה, מדיניותה של אמריקה וגם יהודיה תפסו מקום מרכזי בשיקוליו הפוליטיים של ז'בוטינסקי. בשלב הזה, שנמשך עד יום מותו, היו יהודי אמריקה לגורם ממדרגה ראשונה בתכניתו.

השקפתו של ז'בוטינסקי על טיבה של החברה האמריקנית

אחת מהתבטאויותיו הראשונות והחשובות של ז'בוטינסקי על אמריקה היתה ב־18 ביולי 1910, באחד ממאמרי הפובליציסטיקה החשובים שלו בעיתון היוצא ברוסית אודסקיה נובוסטי. המאמר 'אדם לאדם זאב' סקר את השנאה הבין-גזעית השוררת בעולם, את מצבם של השחורים באמריקה ואת מצבם של היהודים בארצות הנחשבות נאורות.

במרכז המאמר תיאור האירועים שהוליכו לפרעות שפרעו לבנים באוכלוסיית השחורים האמריקנית. הפרעות פקדו את אמריקה בארבעה ביולי, יום העצמאות, בעקבות ניצחוננו של ג'ונסון, מתאגרף שחור, שהתחרה בג'פרי הלבן. את הידיעות על התפשטות הפרעות בערי הצפון והדרום של ארצות-הברית, שהסתכמו באלפי קורבנות, שאב ז'בוטינסקי מרוסקיא וידומוסטי, עיתון היוצא ברוסיה, שדיווח על האירועים. תגובתו של ז'בוטינסקי היתה חריפה. הוא הכריז שאי-שוויון כזה אין דומה לו בשום מקום אחר בעולם התרבותי. במסווה של דמוקרטיה כמעט אידאלית התפתחה שגאה גזענית נגד השחורים באמריקה, וזו באה לידי ביטוי בצורות מתועבות ביותר.

לא פעם ולא פעמיים, אלא מדי שנה בשנה, לובשת השגאה הגזענית צורות המתחרות לא רק בשחיטה בקישינוב, או בבאקו, אלא אף במעללי הקורדים במחוזות הארמנים בתורכיה.¹ מרחוק נראית הארץ היעודה יפה יותר משהיא באמת... נוטים אנו להאמין שהדמוקרטיזציה של משטר המדינה, הריהי סם מרפא לרעות חברתיות רבות. המשפטים הקדומים הגזעניים מושרשים בעיקרם בהמוני העם. דווקא מתן האפשרות להמונים אלו לנטול חלק בשלטון, רחוק הוא מלשפר בכל עת את מצבם של העמים המדוכאים.²

נושא הגזענות באמריקה חזר ונשנה בכתביו של ז'בוטינסקי. הוא הדגיש שהלקח הוא שאסור לסמוך על הצדק. 'אין הצדק קיים אלא אצל מי שיש לו גם כוח להתגונן ולעמוד על שלו'.³ עם סיומה של מלחמת העולם הראשונה התחדשה ביתר עצמה ואכזריות הגזענות שהתריע עליה ז'בוטינסקי. במהלך שנות המלחמה באו 750 אלף שחורים לצפון כדי לאייש את מקומות העבודה של הלבנים שהתגייסו לצבא. הלבנים, ששבו עם תום המלחמה, ראו בשחורים גורם תחרותי שמאיים על פרנסתם. מהומות ומעשי ליניץ' על רקע גזעני נעשו תופעה שגרתית ורווחת בחודשים יוני-דצמבר 1919.

שליחותו הראשונה של ז'בוטינסקי לאמריקה

התנסותו הראשונה של ז'בוטינסקי היתה כשהטילה עליו קרן היסוד שליחות ציונית לארצות-הברית. הוא שהה שם שבועה חדשים; מנובמבר 1921 עד יוני 1922, וביקר בחמישים ושש ערים. מה היתה התרשמותו האישית מהמפגש הראשון עם העולם החדש ועם יהדות אמריקה הגדולה? הרושם שלו היה שאין העולם הזה קרוב ללבו. באותם ימים כתב ז'בוטינסקי לידידתו, ורה וייצמן: 'אמריקה היא ארץ משעממת. לא

1. ז'בוטינסקי, 'אדם לאדם זאב', כתבים: אמה וחברה, ירושלים 1950, עמ' 260.

2. שם, עמ' 259.

3. שם, עמ' 265.

ראיתי כאן דבר שלמענו כדאי היה לחצות את האוקיינוס⁴. בנימה דומה, כחודשיים לאחר מכן, דיווח לאמו ולאחותו: 'אין כל חדש, פרט לכך שאצטרך להשתעמם כאן עד סוף מאי'⁵. הפגישה עם יהודי אמריקה, שרובם היו יוצאי עיירות ממזרח אירופה ודיברו יידיש – היתה לו לזרא. הוא התוודה על הסתייגותו מהם לפני אלכסנדר גולדשטיין, מפעילי קרן היסוד, ציוני רוסי שהשתייך לעולמו התרבותי של ז'בוטינסקי וחבר בחבורת ראזסוויט⁶.

אין זה נכון שאני אנטישמי, אבל אני חושש מדבר אחד: שאני הופך לסנוב. מעולם לא הייתי בקשר כה הדוק עם הגטו ועם שפת היידיש ועם הבורות. כל נפשי התרבותית מתקוממת נגד כל זאת ומבקשת להימלט. הדבר הגרוע ביותר הוא שלעתים, או אף פעם, אינני מסוגל להסתיר זאת⁷.

מה ייעודה של יהדות אמריקה בעיני ז'בוטינסקי? מאיגרותיו לחברי קרן היסוד מתברר שיהודי ארצות-הברית היו, לדברי ז'בוטינסקי, 'מכונת שאיבה' לגיוס כספים. בדוח המקיף הראשון ששלח ללונדון ב־15 בינואר 1922, הביע ז'בוטינסקי את אמונתו שגיוס תשעה מיליוני דולרים זו מטרה שניתנת להשגה, בתנאי שיוכנסו שינויים בשיטת הגבייה. במקום להתמקד באספות פומביות ובארוחות חגיגיות, המליץ על פנייה ישירה ואישית אל התורמים באמצעות ביקורים מבית לבית. שיטה זו היתה חיונית ביותר בשל חוסר הארגון הכללי והיעדר תשתית בקהילה היהודית⁸.

עד מהרה הקטין ז'בוטינסקי את ציפיותיו וקבע כי יעדה של המגבית הוא מיליון וחצי לירות שטרלינג בלבד – תקציבה המשוער של קרן היסוד לשנת 1923. המגבית הצליחה לגייס רק שליש מסכום זה, כחצי מיליון לירות, אבל ז'בוטינסקי סבר באופטימיות שאם יקימו את המנגנון הדרוש, תהיינה הצלחות גדולות בעתיד⁹.

ביקורו של ז'בוטינסקי בארצות-הברית אפשר לו לבדוק מקרוב את שאלת הגזענות הרווחת בחברה האמריקנית, ודעתו בנושא אף התחזקה. אחד הארגונים שנתן ביטוי פומבי לגזענות זו היה ה'קו קלוקס קלאן', ארגון גזעני אלים שהתפתח במדינות הדרום בתקופת שיקומן לאחר מלחמת האזרחים, בעיקר כתגובה על קידום של השחורים. ה'קו קלוקס קלאן' זכה לפריחה מחודשת בשנות העשרים. בעשור זה הגיע מספר חבריו ברחבי אמריקה

4. מכתב מוורה וייצמן אל ז'בוטינסקי, 16 בינואר 1922, ז'בוטינסקי, איגרות [להלן: איגרות ז'בוטינסקי], ג, ירושלים, 1997, עמ' 278.

5. מכתב מז'בוטינסקי לאמו ולאחותו, 29 במרס 1922, שם, עמ' 311.

6. ביטאון של ציוני רוסיה אשר יצא לאור לראשונה בפטרבורג ב־1907, ובגלגוליו השונים עבר למוסקבה, ברלין ופריז, עד שנסגר ב־1934.

7. מכתב לאלכסנדר גולדשטיין, 13 במרס 1922, איגרות ז'בוטינסקי, ג, עמ' 299-300.

8. מכתב מז'בוטינסקי אל הדירקטורים של קרן היסוד, 15 בינואר 1922, שם, עמ' 276.

9. ז'בוטינסקי אל הדירקטורים של קרן היסוד, 15 בינואר 1922, ז'בוטינסקי אל ליכטהיים, 6 בינואר 1922, שם, עמ' 275-277, 273-274; 'י' שכטמן, ז'בוטינסקי [להלן שכטמן, ז'בוטינסקי], א, תל-אביב 1959, עמ' 413, 414; ש' כץ, ז'בו, א, תל-אביב 1993, עמ' 500-501.

לשיא – יותר מארבעה מיליון איש. הארגון דגל בנייטיביזם אמריקני: 'אמריקניות טהורה פירושה – מאה אחוז אמריקניות', כלומר אמריקה נועדה לילדיה האמריקנים. על פי השקפתם, השחורים, הקתולים והיהודים מאיימים על אמריקה; גל המהגרים הקתולים והיהודים ממזרה אירופה ומדרומה הם אנשים נחותים, והם מסכנים את המורשת האנגלו-סקסית. את היהודים תיאר אנשי הקלאן כבני שטן, שקשה לעקם משום שהם נמצאים בכל מקום. אף שהם נוטלים מן האיכות והשפע האמריקניים, הם ממשיכים לדבוק במנהגיהם המגונים ובערכיהם הפסולים, ובשל כך פוגעים במהות האמריקנית ומאיימים להביא לכיליונה. הנשק העיקרי שהשתמשו בו אנשי הקלאן נגד יהודים, בעיקר נגד הסוחרים, היה החרם. ה'קו קלוקס קלאן' של שנות העשרים היה בעצם הארגון העממי המשמעותי הראשון באמריקה שעשה שימוש באנטישמיות.¹⁰ במסעותיו של ז'בוטינסקי ברחבי אמריקה מצא לנכון לדווח לעמיתו ריצ'רד ליכטהיים, ראש מחלקת הארגון בהנהלה הציונית, על תהלוכת ה'קו קלוקס קלאן' במדינת טקסס. 'היהודים, רובם ילידי אמריקה, הסתכלו בתהלוכה מבעד לחלון והעירו הערות, תוך הבעת חששות, בסגנון דומה למה ששמעתי לפני שנים רבות באודסה בשעה שיהודים רוסים הסתכלו בתהלוכה של פורעים'.¹¹

ז'בוטינסקי גם התנסה בארצות-הברית התנסות מדינית. ארצות-הברית לא היתה חברה בחבר הלאומים, ומשום כך נדרשה להודיע הודעה מיוחדת על עמדתה לגבי מסירת המנדט על ארץ-ישראל לבריטניה לפני אשרורו. ז'בוטינסקי נאלץ, על פי בקשתו של וייצמן, לפעול להחשת אישור אמריקני למנדט. וייצמן ביקש לארגן הפגנות ומחאות המוניות, אבל ז'בוטינסקי הבהיר לו שהמנגנון הציוני באמריקה חלש ורעוע, ופעולה מסוג זה אינה אפשרית.¹² הוא ניצל את הרשת הקיימת של עסקנים יהודים מקומיים, ופעל בעיקר בקרב עסקנים לא ציונים שתמכו בקרן היסוד, כמו שמואל אונטרמאייר. הוא גם עמד בקשר עם ציונים מכל הזרמים, ובכללם הפלג של אנשי קבוצת מק. יהודים אלה נתבקשו להפעיל את השפעתם על אנשי הקונגרס והממשל. השופט ג'וליאן מק פרש בשנת 1921 מנשיאות התאחדות ציוני אמריקה עם עוד חברי הנהלה, שהיו ממקורבי השופט לוואיס דמביץ ברנדייס ומתומכיו. בין אלה שפרשו כמוהו, בגלל חילוקי דעות באשר לשיטות פיתוח הכלכלי של ארץ-ישראל, היו הרב סטיפן וייז, השופט פליקס פרנקפורטר ועורך הדין רוברט סצולדבין. עקב תמיכתם בקו אשר נקט מנהיג העל של הציונות האמריקנית, נקראו 'קבוצת ברנדייס'.

ברנדייס צידד בכינונה של הנהלה מצומצמת המורכבת מווייצמן ומספר קטן של אנשים בעלי ניסיון רב בעסקים. אלה היו אמורים לנהל את בניין הארץ בייעילות מרבית ועל בסיס

10. א' פרנק, 'ה'קו קלוקס קלאן': שופר לגזענות בארצות הברית, 1865-1985', בתוך: מ' אליאב-פלדון (עורכת), בעקבות קולומבוס: אמריקה, ירושלים 1997, עמ' 407-423.

11. ז'בוטינסקי לר' ליכטהיים, 21 במרס 1922, איגרות ז'בוטינסקי, ג, עמ' 309.

12. Weizmann to Julian Mack, 20/4/21, Weizmann to Jabotinsky, 13/3/22, 27/2/22, *The Letters and Papers of Chaim Weizmann, Series A, Letters, X, XI, Jerusalem 1977*, pp. 57, 72, 180-183; Conflict with Brandeis Group, Statement to ZOA. National Committee, 10/4/21, Series B, I, Jerusalem 1983, pp. 306-319

עקרונות כלכליים בדוקים. וייצמן נמשך לרעיון עד שגילה שתומכיו המזרח אירופים מתנגדים לכל צעד שעלול למנוע מהם את האפשרות לקבוע מדיניות בתחום זה. המשבר הגיע לשיאו כאשר תומכי וייצמן, בהצבעת אמון בתוך ההתאחדות ציוני אמריקה, הצליחו להכשיל את הצעתה של 'חבורת ברנדייס'. אנשי חבורתו של מק, שכבר לא מילאו תפקידים רשמיים, המשיכו לפעול עצמאית למען המפעל הציוני.

היחסים שפיתח ז'בוטינסקי עם אנשי קשר מקרב העסקנים היהודים המקומיים היו, ברבות הימים, בסיס לפעולותיו בארצות-הברית בעת שהיה אפוזיציונר במחנה הציוני. (כך למשל בשנות השלושים, כשניהלה התנועה הרוויזיוניסטית מאבק נגד יבוא סחורות מגרמניה הנאצית, היא נעזרה בשירותיו של אונטרמאיר, ראש הליגה למלחמה בנאצים, שהיה בין מארגני החרם). אונטרמאיר כתב, לפי בקשתו של ז'בוטינסקי, לצ'רלס אווין יוהס, ששימש מזכיר המדינה משנת 1921 עד שנת 1924, והדגיש שרק עמדתה של אמריקה גורמת להשהיה בקבלת האישור מידי חבר הלאומים. הוא תבע הסכמה רשמית של ממשלת ארצות-הברית למסירת המנדט על ארץ-ישראל לבריטניה.¹³

בתחילת אפריל כבר ידע ז'בוטינסקי לדוות שהסנטור הנרי קבוט לודג' עומד להעלות בסנט הצעת החלטה חיובית, המביעה תמיכה ברעיון הקמת בית לאומי לעם היהודי בארץ-ישראל. ללודג' יצאו מוניטין של אחד ממנהיגי הבדלנים במדיניות החוץ האמריקנית, והוא אשר מנע את הצטרפותה של ארצות-הברית לחבר הלאומים. ז'בוטינסקי הודיע שבעקבות צעד זה של תמיכה, תתפרסם הודעה מטעם מחלקת המדינה.¹⁴

בסופו של דבר, למרות הלך הרוח הבדלני ששרר אז, אישר הסנט את ההצעה. בתחילת מאי הוכרו על הסכמתה של ממשלת ארצות-הברית עם נוסח המנדט, בתמיכתם של שני בתי הקונגרס. אף על פי כן, זרותו של ז'בוטינסקי באמריקה ומדיניות הבדלנות האמריקנית שנתקל בה חיזקו את דעתו שגם במישור המדיני אין לו מה לחפש שם.

הביקור השני: אמריקה – ארץ התרבות הזולה וההמונית

ז'בוטינסקי שב וביקר בארצות-הברית בינואר 1926. לאחר ייסוד הצה"ר ב-1925, ביקש להניח יסודות לתנועה זו גם באמריקה. מניע נוסף לביקורו, דחוף יותר, היה הצורך לגייס כספים. הוא לא התלהב מנסיעה זו, ובאיגרת לאשתו הודה שלא יצטרע אם 'תפוצץ' כל העסק.¹⁵ הביקור תוכנן לשישה חודשים, והאמרגן, סול יורוק, הזמין את ז'בוטינסקי לתת סדרה של הרצאות, אך כשהגיע קיצץ האמרגן במספרן, וביקורו של ז'בוטינסקי לא הוכתר בהצלחה. הרצאותיו לא משכו קהל רב, וככל שהתרחק מניו יורק, תחנתו הראשונה, הלך

13. ז'בוטינסקי להנהלה הציונית בלונדון, 27 במרס 1922, איגרות ז'בוטינסקי, ג, עמ' 310.

14. ז'בוטינסקי להנהלה הציונית בלונדון, 6 באפריל 1922, שם, עמ' 312.

15. ז'בוטינסקי לאשתו, 24 בנובמבר 1925, איגרות ז'בוטינסקי, ד, ירושלים 1998, עמ' 289-290.

ופחת מספר המאזינים. בהתחלה סבר ז'בוטינסקי שרמתם הגבוהה של השומעים תהיה מעין פיצוי על מספרם המצומצם, אבל עד מהרה התאכזב מרעיון זה. ז'בוטינסקי לא הצליח לגייס את הכספים שהיו דרושים לתנועתו ולמימון הביטאון הציוני הרוסי ראזסוויט, שנעשה בינתיים לביטאון התנועה. בביקורו הראשון הרגיש ז'בוטינסקי בטוח בכישוריו לגייס כספים, אבל הפעם הרגיש שאפילו כישרון זה חסר לו. הוא אמר שפשוט 'לא הרגיש בבית' בקרב יהדות זו.¹⁶ בסופו של דבר התנחם בכך שמצא עבודה בתור כתב של היומון בידיש דער מארגען זשורנאל, שיצא לאור בניו יורק מ־1901 עד 1971. על התפתחויות אלה עדכן ז'בוטינסקי את אשתו:

אבל חוששני שהאמרגנים מפסידים כסף בגללי... הסוכנים המקומיים... חוץ מן ההרצאה הראשונה שלי בניו יורק שבה נכחו אלפיים איש – הקהל שלי מצומצם. הם כאן ציפורי שיר: ירעישו וישכחו... קרוב לוודאי שאביא מאמריקה הצעה מבוססת לעבוד בעיתוני היידיש המקומיים.¹⁷

בנימה דומה כתב מהמערב התיכון לאשתו יונה, והתוודה: 'יורוק מפסיד בגללי כהוגן – בכך יש יהודות. בשום מקום לא היתה הכנסה מרבית, ופה ושם היה ריק לגמרי. ההצלחה אצל המאזינים ובעיתונות היתה רבה, אבל אין לזה חשיבות.' [יורוק] אשם באופן חלקי – היתה דרושה פרסומת רעשנית ויקרה. אבל בעיקרו של דבר, פרט למשכילים היהודים באמריקה, שמספרם קטן, איש באמריקה אינו יודע עלי דבר'.¹⁸ מאלפת במיוחד היתה עצתו לשלמה פרלמן, עמית ממוצא רוסי, שנתמנה למנהל בית המדרש למורים עבריים בבוסטון בשנת 1926 וכיהן בתפקיד זה עד 1932. פרלמן עדיין לא התערה באמריקה, וז'בוטינסקי המליץ כדלקמן:

עצה ל'גרינר' [יורוק] מאמריקני בעל מאה האחוזים החתום למטה: אם רוצה אתה להיות מאושר באמריקה – קודם כל הורד את קנה־מידה שלך, ואז יסודר הכל. בני עיירה נידחת ברוסיה כולם, אף המשכילים שבהם, וזה מורגש, ועם זה צריך להשלים מראש, לעצום את העיניים, לבלי קוות לאחרת ולבלי ראות את היש; אז תמצא כמה מעלות 'טובות' ברובם. אבל אוי ואבוי לו למי שיבקש בקהל זה דקדוקי תרבות חיצונית או פנימית כאלו שהורגלנו בהם אנהנו אפרתי הגולה.¹⁹

הצלחתו היחידה של ז'בוטינסקי בעת ביקורו היתה השגת תמיכתה של הנהלת 'מסדר בני ציון', אגודה ציונית לעזרה הדדית, ברעיונותיו. גוף זה הקים חברות ביטוח ויום פעילות כלכלית בארץ־ישראל. לפי עדותו של רוויזיוניסט אמריקני ותיק, ביניש אפשטיין, שימש

16. ז'בוטינסקי ל' קלינוב, 17 ביולי 1926, בתוך: שכטמן, זאב זבוטינסקי, ב, עמ' 61.
 17. ז'בוטינסקי לאשתו, 13 בפברואר 1926, איגרות ז'בוטינסקי, ה, ירושלים 2000, עמ' 13-15.
 18. ז'בוטינסקי לאשתו, 21 בפברואר 1926, שם, עמ' 16.
 19. ז'בוטינסקי לפרלמן, 23 באפריל 1926, שם, עמ' 33-34.

ז'בוטינסקי אמתלה נוחה להטות תככים פנימיים של המסדר לנתיב אחר, ולהרוויח כך זמן. חברי ההנהלה תמכו בז'בוטינסקי כתכסיס להסחת דעתם של חבריהם באופוזיציה, אשר רצו בהדחתם. ארכה זו היתה דרושה להם כדי שיספיקו להקים חברת ביטוח בארצות-הברית.²⁰ היה גם צד חיובי לביטולן של חלק מההרצאות: נותר לז'בוטינסקי זמן פנוי להתבונן בחברה האמריקנית ולנתח אותה לפרטי פרטים. הוא מצא פער עמוק וסתירה חמורה בין הארץ שהכיר מבחינה רעיונית וספרותית משחר ילדותו ובין המציאות היום-יומית האפורה והחיים הרדודים שראה בה. הוא לא העריך את תרבותה של אמריקה וקבע שהיא זולה והמונית ומסתכמת במסך הקולנוע ובאולם הריקודים. הביקורת החריפה של ז'בוטינסקי על אמריקה ותרבותה לא היתה ייחודית לו. אמנים וסופרים אמריקנים רבים עברו לאירופה בשנות העשרים כדי להימלט מצרות האופק שאפיינה את סביבתם.

ז'בוטינסקי ראה באמריקה ארץ של חלוציות המושתתת על עקרונות הדמוקרטיה, מקור ודוגמה לכל ההשראות האירופיות של שלהי המאה התשע עשרה וערש של סופרים גדולים כמו אדגר אלן פו. ז'בוטינסקי גרס שפו היה מורם הרוחני של גדולי הוגי הדעות בסוף המאה. הוא העריך את פו עד כדי כך שעוד בהיותו בגימנסיה תרגם את שיריו לרוסית ובשנת 1910 הוציא אותם לאור בעברית. ז'בוטינסקי נזכר בעלילות האמריקניות של ילדותו אשר התמקדו בחלוציות:

באחד מאותם... 'חיללים אלמונים' אשר... הרחיבו את גבולה של אמריקה מרצועה צרה על הגדה האטלנטית... עד לאוקיינוס השקט... לא סתם שוחר הרפתקאות, אלא חלוץ, אדם שהתרומם על בהונות רגליו והציץ אל מעבר לגדר... חלוץ המוני, דמוקרטי... בזאת כמוסה כל אמריקה. כל המהות של רוחה המיוחדת-ברעיון החלוציות ההמונית... תחילה לימדנו סופר אחד להציץ מה מתרחש מעבר לגדרות החברה המיושבת, ואחריו היינו אוהבים סופרים שהראו לנו, מה מתרחש מעבר לגדרי הרוח המיושבת... זינקו אל מעבר למיצריה של שגרת הפסיכיקה המקובלת, מסע אל נקיקי חוויות רוחניות שאינן רגילות ולא נחקרו עדיין... הרי זו שוב חלוציות שמקורה באמריקה...

הסופר האמריקני אדגאר פוא... אמנם נשכח באמריקה, אבל אירופה שלחה אל אותה הגדר עשרות בעלי מוחות חקרניים ביותר, נסערים ביותר, והם הסמיכו עיניהם לצוהר שפתח... ומתוך כך צמחה אחת התנועות החזקות ביותר בתרבות הרוחנית החדשה... fin de siecle ואת וכל אותה קשת-צבעים ענקית וכוללת של הלכי-רוח וערגות שהובנה במלה זו.²¹

20. לגרסתו של ז'בוטינסקי מאותה תקופה, ראו: 'הרוויזיוניזם בארצות הברית', י' נדבה (עורך), מתוך הרוויזיוניזם הציוני בהתגבשותו, תל-אביב 1985, עמ' 143-151. לניתוחו של אפשטיין, ראו: J. B. Schechtman & Y. Benari, *History of the Revisionist Movement*, I, Tel Aviv 1970, pp. 421-422

21. ז'בוטינסקי, 'על אמריקה', כתבים: על ספרות ואמנות, ירושלים 1948, עמ' 186, 187.

בעיני ז'בוטינסקי, היה פו חלוץ בשדה ההכרה והחוויה ושימש נר לרגליהם של המחדשים השונים למיניהם בשדה המוסר, החובה, הטוב והרע – כמו ניטשה.²² מי היה הראשון שניסה לתפוש את השטן המדיח מן השכל הישר? מי היה הראשון שהפשיל את הפרגוד שבנפש 'בריאה' רגילה והציץ אל אותה מאורת-מכשפות, החבויה, מן הסתם, במוחו של כל אדם – אלא שלפני כן לא ידענו עליה'.²³

ז'בוטינסקי נאלץ להתמודד עם הסתירה בין תפיסת עולמו שלפיה אמריקה מייצגת את החדשנות ובין תופעות מדאיגות בחברה האמריקנית, שהצביעו על חזרה לעולם יותר שמרני, סובלני פחות ונאור ופחות. עם התחזקותו של הפונדמנטליזם הנוצרי ברחבי ארצות-הברית בשנות מלחמת העולם הראשונה והתגברותו בשנות העשרים חזרו להוראת ספרי הקודש בבתי הספר, התכחשו לתורת האבולוציה ודחו את המודרניות. המשפט נגד תורת ההתפתחות של דרווין, שהתנהל במדינת טנסי ביולי 1925, כחצי שנה לפני ביקורו של ז'בוטינסקי, עלה לכותרות בארצות-הברית ובאירופה וריתק עשרות מיליונים. טנסי היתה המדינה הראשונה שהעבירה חוק, במרס 1925, שאסר על לימוד תורת ההתפתחות ותאוריות אחרות שכפרו בסיפור הבריאה התנ"כי. החוק חל על האוניברסיטאות, על המכללות למורים ועל בתי הספר הכלליים. מורה לביולוגיה בשם ג'ון סקופס החליט לערער על החוק לאחר שקיבל את תמיכתו של 'האיגוד להגנה על זכויות האזרח האמריקני' בניו יורק. המשפט היה אמור לעסוק בסוגיה הצרה של הפרת החוק אבל הוא העמיד זו מול זו את עמדותיהם של הפונדמנטליסטים הנוצרים ואנשי המדע, ונעשה סנסציה. עורכי דין מפורסמים ובעלי מוניטין ייצגו את שני הצדדים: הקטגור השמרני הדתי, ויליהם ג'נינגס בריאן מצד אחד, והסנגור המומחה למשפט פלילי, קלרנס דאראו, מצד אחר.

באותה תקופה חוקקו בארצות-הברית גם 'חוקי תכלת', שנועדו להגן על מוסריותו של הפרט והחברה והצביעו על חששות מזרים. ז'בוטינסקי לעג ל'המצאותיהם המשוניות והמגושמות בשביל תיקון סדרי החברה: פעם אוסרים הם שכר, פעם עורכים מסע-צלב נגד התורה על סבתה-גורילה. אמת ויציב, כל זה מצחיק מאד'.²⁴ 'חוקי התכלת' פעלו לווסת עבודה, מסחר ועינוגים בימי ראשון, יום המנוחה הנוצרי. מקור השם בסדרת חוקים של כת הפוריסטים בחבל ניו אינגלנד, שנחקקו במאה השבע עשרה – תקופת אמריקה הקולוניאלית. חוקים אלה התמקדו במוסר ובוויסות ההתנהגות הכללית של המתיישבים, ובוטלו אחרי המהפכה האמריקנית. ז'בוטינסקי גילה באמריקה מקומות ש'חוקי התכלת' נשארו בהם שרירים וקיימים ודמו להגדרתם המקורית.

סמוך לשיקגו ישנה עיירה קטנה זיון-סיטי [עיר ציון] והמועצה המקומית האוטונומית שבה חוקקה 'חוקי תכלת', כפי שהם מכונים. אסור לעשן, לגדף ולרקוד ביום הראשון לשבוע. שמלות הנשים אסור שתהיינה גבוהות מן הארץ יותר מששה אינץ'; השוורים

22. שם, עמ' 188-189.

23. שם, עמ' 187.

24. ז'בוטינסקי, 'עוד על אמריקה', שם, עמ' 199.

צריכים לרדת למטה מן המרפקים, הצווארון אסור שיגלה את 'הגומה שבצוואר', אותה שלמטה מן הפיקה. היו שם מקרים כשאסרו בבית-הנתיבות גברות לבושות כמקובל היום, אם נצטרכו לרדת מן הקרון לרציף. מבדה. ולפרקים כפשע מן המבדה למבעית.²⁵

במיוחד הפריע לז'בוטינסקי שעל כל תגובה מילולית ודברי ביקורת של החברה לתופעה שנקבעה כלא רצויה ולא מוסרית - הגיבו אנשי ה'קו קלאקס קלאן' בפעולה פיזית מרתיעה ומענישה. 'קיו קלוקס קלאן' - חוליה בתוך שרשרת, פרי מאמץ נואש של הרוח המתלבט למצוא כר לעלילות עוצמה ואימה: לפיכך מטיל הוא כושים למדרות-אש ומלקה עד מוות היום דרוויניסטים, מחר נואפים.²⁶

ז'בוטינסקי בחר להתמקד באנשי ה'קו קלאקס קלאן' מאחר שהיו מעורבים בחיים הציבוריים והפוליטיים והשפיעו רבות על החברה האמריקנית. בתמיכתם נבחרו לבית הנבחרים שישה עשר סנטורים, אחד עשר מושלי מדינות ואין ספור אנשי קונגרס. בלטה במיוחד מעורבותם של אנשי 'קלאן' במערכת הבחירות של שנת 1924. לשיאו הגיע הארגון בשנת 1925: הוא ערך מצעד ראווה במורד שדרות פנסילבניה בעיר הבירה, בסמוך לבית הלבן. ז'בוטינסקי גם התעניין בעולמם של אנשי הרוח והוגי הדעות האמריקנים והשווה אותם לעולם התרבות הרוסית הקרובה ללבו. האינטליגנציה האמריקנית הצטיירה בעיני ז'בוטינסקי כתלושה מן המציאות, אף יותר מהאינטליגנציה הרוסית ערב המהפכה ובתקופת גלותה.

יש אצלם אינטליגנציה. אולי זו כיום האינטליגנציה המעודנת והמשכילה בעולם: דקת-טעם, איסטיניסטית... בזים הם לאמריקה של ההווה ומאוהבים באמריקה של העתיד... לאחר שיתם לגווע ה'אספסוף' השורר כיום. בשום מקום... לא היתה תהום כזאת בין אלה 'רמי המצח' כפי שהם מכונים שם, ובין ה'המון' - אלא שב'המון' נכללים במקרה זה גם הפרופסורים, גם עורכי הדין, גם הרופאים... 'רמי המצח' חיים במין מסדר נפרד של רוזנים ורוזנות... בפשטות, משום שאין להם לשיחה איש כערכם.²⁷

לפי הערכתו של ז'בוטינסקי, הספרות האמריקנית הפופולרית בת התקופה נפלה בהרבה מרמתה של הספרות הרוסית. הוא ניתח רומנים, כגון 'הרחוב הראשי' ו'בביט ואירוסמית' מאת סינקלר לואיס ו'טרגדיה אמריקנית' מאת תיאודור דרייזר, שזכו לפופולריות מרובה. סופרים אלה שמו את כל מעייניהם בתסכול שבחיים הפרוזאיים והאפורים והרדיפה אחרי הדולר. גיבוריהם שיקפו את המציאות האמריקנית: אפסים גמורים שהווי חייהם שטחיות וסכלות. ז'בוטינסקי לא הבדיל בין רמתם של האנאלפביתים לבין זו של אנשי הצמרת; בוגרי אוניברסיטאות מזהירות כהרווארד וייל. 'אותן מחשבות, אותם הדיבורים. תפלות אפלה מן הצמרת ועד למרתף'.²⁸ נוסחת הפלא, הסוד להצלחה באמריקה, היה היופי וכן הכישרון לרקוד ריקודים סלוניים באולמות - תופעה פופולרית מאוד באותה תקופה.

25. שם, שם.

26. שם, שם.

27. שם, עמ' 200.

28. שם, עמ' 203.

ז'בוטינסקי הבחין שהאמריקנים מיטיבים לקנות את שחטר להם: הודות להונה ולעושרה, נמצאה אמריקה בתהליך של רכישת אוצרות אמנות מאירופה ורכישת שירותיהם של אירופים בעלי כשרונות. התזמורת הפילהרמונית, זמרי האופרה, האוסף של מוזאון המטרופולין לאמנות בניו יורק, הגידול המדהים במספר האוניברסיטאות והפרופסורים האירופים שפגש שם – הפיחו בו תקווה לבאות. אמריקה ידעה איך להיבנות מאירופה ומהאסונות שפקדו אותה, ולסחוט ממנה את הטוב שבה.²⁹

ז'בוטינסקי מצא עניין רב בשיגיונותיה של אמריקה וסבר שהם נבעו במידה רבה מעירוב של עושר ושעמום. החברה נמצאה במצב של 'וישמך ישורון ויבעט' ועדיין נותר בה מרץ רב, שלא היה במה להשקיעו עם תום עידן 'הספר האחרון' בקורותיה של אמריקה. למזלה, בניגוד למצב במדינות אירופה, גם לא נאלצה אמריקה להתמודד עם שאלות יסודיות וגורליות. עובדה זו השתקפה בפוליטיקה האמריקנית: ההבדלים בין המפלגות היו מוצריים ביותר.³⁰ ז'בוטינסקי לא נרתע מלנסות ליישב את הסתירה בין אמריקה החלוצית, אשר כלפיה היה מלא הערצה, ובין ניתוחו הביקורתי והעגום של אמריקה העכשווית.

אם אמת הדבר, שההשפעה האמריקנית באירופה מרדנית כל כך לפי טיבה, מסיתה לנגח את הגדרות, מה הטעם שאמריקה גופה חיה חיים כה פרוזאיים ואפורים? ליישב את הסתירה הזאת לאלתר – לא קל; אך, אם איני טועה, יישב אותה הזמן. יבוא יום, והוא יבוא כמדומה בקרוב, שאמריקה תשלח את ידה להגמוניה רוחנית בעולם... לפי שעה אין עדיין לאמריקה שום תעודות בגרות למשימת מנהיגות רוחנית. אבל התביעה לתפקיד של 'צרפת של המאה העשרים' צריכה, בהכרח, להיוולד אצלם... לנוכח העובדה שהכוחות הרוחניים והחומריים מצטברים והולכים באמריקה במהירות ובהיקף שאין להם שום אה בהיסטוריה... אם יבואו גם 'תעודות בגרות', כלומר הישגים בתחומי מדעים, אמנות, מדיניות הווי, שעצם גדלותם היא בה כדי לשכנע את אירופה ולהכניע אותה מבחינה מוסרית – כמובן, אי־אפשר לראות מראש. אבל שום מסתכל (ובפרט מסתכל שנתן את לבו לעיין דווקא בריקנות ובסכלות שבחיי אמריקה בזמן הזה) לא יתמה, אם ימצאו גם תעודות בגרות.³¹

באביב 1927, בעקבות מסע למזרח אירופה לקראת הבחירות לקונגרס הציוני החמישה עשר, שוב עלה נושא הנסיעה לאמריקה כדי לגייס כספים כמקור למימון. במכתביו לשלמה יעקובי, אחד מפעילי המפלגה בתל־אביב, הביע ז'בוטינסקי מורת רוח וראה בנסיעה זו טורח שווא. הוא ייחס חשיבות רבה יותר להתמקדות באירופה. ז'בוטינסקי הכיר מניסיונו את הקשיים הכרוכים בניהול מסע התרמה מוצלח. 'עלי להזהיר: זה לא יצלח ללא סיכום מוקדם עם אמרגן. זאת אני יודע מניסיוני... אירופה חשובה לנו לאין שיעור... באירופה הקרקע הוכשרה

29. שם, עמ' 185-204.

30. שם, עמ' 198.

31. שם, עמ' 195.

יותר היהודים הציונים מכירים אותנו יותר... באמריקה... משכילים... מהווים מיעוט ואינם ממלאים תפקיד.³²

ז'בוטינסקי הביא לדוגמה את יצחק גרינבוים, אופוזיציונר לחיים וייצמן וממתנגדי הרעיון להרחיב את הסוכנות היהודית ולכלול בה גם לא ציונים. הוא שימש ראש הסיעה הרדיקלית של הציונים הכלליים, שאותה כינה ז'בוטינסקי: 'רביזיוניזם ללא לגיון'. גרינבוים ניסה את מזלו הפוליטי באמריקה ולא השאיר שם שום רושם. 'אמריקה - נסיעה שהיא דרך אגב חסרת תועלת - אירופה חשובה בהרבה... גרינבוים שוהה באמריקה, כנראה שלא הצליח'.³³ אשר לשיקול הכלכלי שיחייב נסיעה זו, הגיב ז'בוטינסקי: 'אף על פי שמבחינה חומרית אמריקה לא היתה מזיקה, הריני חש יותר טוב בבית'.³⁴ הנסיעה לא יצאה אל הפועל.

ביקורו השלישי של ז'בוטינסקי: אמריקה - עולם אחר

בתחילת שנת 1935 פוקד ז'בוטינסקי את ארצות-הברית כדי לעשות נפשות לרעיונותיו. הפעם אין לו אשליות שבתור אירופי תהיה לו הצלחה גדולה; הוא מבין שאמריקה היא עולם אחר. הארץ גם השתנתה: העושר של שנות העשרים נעלם ובמקומו מצא מדינה במשבר כלכלי, וחברה שלא התנסתה מעולם באסונות מהסוג שפקדו את אירופה.

האמריקנים ובהם יהודי אמריקה היו עסוקים בחיפוש אחר דרכים לתיקון המצב בחברה במישור המוסרי והסוציאלי ולפתרון בעיות העוני והמצוקה הקשה שאליהם נקלעו המוני אמריקנים עקב המשבר הכלכלי. סוגיות אלה היו על סדר היום הלאומי מאז עלה רוזוולט לשלטון. רוזוולט יום תכנית בשם 'ניו דיל', אשר דאגה לבטח פיקדונות בנקאיים, להגן על האיגודים המקצועיים, לקדם עבודות יזומות, לקבוע אמות מידה ונורמות לשכר ולשעות עבודה ולהנהיג ביטוח לאומי. פעולות אלה נועדו לשפר את מצבם של אנשי המעמד הבינוני הנמוך ומעמד הפועלים. יהודים רבים מאוכלוסיות אלה יצאו נשכרים ממאמציו.

שורשיו הפוליטיים של רוזוולט היו נעוצים במדינת ניו יורק, שם כיהן כמושל לפני שנבחר לנשיא. הוא שמר על קשרים הדוקים עם פוליטיקאים רפורמטורים מהעיר ניו יורק, בהם יהודים רבים. בתקופת כהונתו איישו יהודים משרות רמות דרג בממשל, בבית המשפט העליון ובבירוקרטיה בכלל. יהודי אמריקה התלהבו מה'ניו דיל' של רוזוולט ומהצטרפותם של הפועלים לאיגודים מקצועיים.

אמריקה אימצה סדרה של תקנות כדי להיחלץ מהמשבר ובכך חיקתה שיטות שהיו נהוגות באירופה זה זמן רב. למרות התהליך הזה, לא נפתחה אמריקה לעולם הרחב אלא הסתגרה

32. ז'בוטינסקי לש' יעקובי, 5 במרס 1927, איגרות ז'בוטינסקי, ה, עמ' 151-152.

33. ז'בוטינסקי לש' יעקובי, 22 במרס 1927, שם, עמ' 159-161.

34. ז'בוטינסקי ל' קלינוב, 6 באפריל 1927, ל' מחובר, 12 באפריל 1927, לש' יעקובי, 8 במאי 1927,

שם, עמ' 167, 168, 175-176; שכטמן, ז'בוטינסקי, ב, עמ' 342.

בתוך עצמה והתמקדה רק בענייני פנים. האמריקנים היו משוכנעים שהפתרונות יבואו, בסופו של דבר, מתוך חיפושים בבית ולא מעבר לים. בעיותיה של אירופה לא העסיקו אותם. בדיקה לעומקה של תכנית ה'ניו דיל' חושפת את העובדה שרוזוולט שאב הרבה מרעיונותיו ממדינות שונות באירופה, ושאמריקה עברה למעשה תהליך של התקרבות לשיטות משק אירופיות. אמריקה פיתחה בשנות השלושים שורה של מוסדות ואת מרכז השלטון קבעה בווישינגטון. הממשל הפדרלי היה לחלק מחיי כל אזרח, כמו בבירות אירופה. לפני שהושבע רוזוולט לנשיא הוא אפילו שלח לאנגליה את פרנסיס פרקינס, שנועדה לשמש מזכירת העבודה בקבינט, כדי לבדוק את היתרונות של ביטוח מובטלים. כשהתחיל בכהונתו, חקר וחיקה רוזוולט תכניות פיתוח שונות ברחבי אירופה, ובכללן תכנית ייעור מספרד, תכנית הקלאית חדשנית מגרמניה של ויימר, ויסות הבורסה באמצעות חקיקה מבלגיה ומאנגליה, התקנת מערכות חשמל באזורים כפריים מהולנד ובניית שיכונים ציבוריים ושימורן של אדמות פרטיות משבדיה. בתחום הביטוח הלאומי השתמש בדוגמת החקיקה באנגליה משנת 1909.

מבקריו הפוליטיים של רוזוולט מבית טענו שפרטים בתכניתו של רוזוולט שלא היו חיקויים של אירופה, נבעו כנראה משכחה או טעות. אירופים השוו את רוזוולט לג'וזף צ'מברלין, המדינאי הבריטי שחי בסוף המאה התשע עשרה-תחילת המאה העשרים. חיקוייו של רוזוולט הזכירו להם את השיטות שהדמוקרטיות האירופיות המתקדמות הנהיגו כבר לפני כשבעים שנה. ההתפעלות האמריקנית מהרפורמות אשר היו חלק מהמבנה החברתי של ארצות סקנדינביה, הולנד, שווייץ, בלגיה, צרפת וגרמניה עוד לפני מלחמת העולם הראשונה הפתיעה את האירופים וגרמה להם לתהות מדוע לא השתמשו האמריקנים בתקנות בסיסיות אלה לפני כן. הרברט מוריסון, חבר פרלמנט בריטי מטעם מפלגת הלייבור, הכריז שאם יצליחו הרפורמטורים האמריקנים להגשים את כל מה שרצו, הם ישיגו בעצם את החוק הבריטי משנת 1890.³⁵

המבקרים התעלמו מייחודיותה של תכנית ה'ניו דיל' של רוזוולט בנקודה חשובה, מיוזגן של יזמות ציבוריות ופרטיות במסגרת של משטר קפיטליסטי. מבחינה זו התכנית מנעה את הקיטוב הפשטני בין סוציאליזם לקפיטליזם, שאפיין את אירופה. כאירופי משכיל הבקי גם בתחומי החברה והמשק, המעיט ז'בוטינסקי בהשיבותה של תכנית ה'ניו דיל', מאחר שלא חרגה משיטות המשק המקובלות באירופה ולא היתה מהפכה חברתית, כמו שתואר בכלי התקשורת האמריקניים. ז'בוטינסקי הסיק שאמריקה הגיעה למעשה לשלב ב'ילדותה', שבו היא נלחמת בטחנות רוח ורואה את העולם מהפרספקטיבה הייחודית שלה. 'הילד הגדול, בן-הזקונים הענקי של האנושות, ששמו אמריקה, מחפש לו אינסטינקטיבית איזו דרך של נסים. דרך קשה, מלאת קורבנות, סיגופים וייסורים; מחפש לו "הר סיני" משלו.'³⁶

W. E. Leuchtenburg, *The FDR Years: On Roosevelt and His Legacy*, New York 1995, .35 pp. 291-296

.36 ז'בוטינסקי, 'ארץ הגעועים החזקים', הירדן, 22 במרס 1935.

מדינות הסעד המתקדמות ביותר בשנות השלושים היו ניו זילנד ושבדיה. עוד בראשית המאה, כשחי ברוסיה הצארית, התחיל ז'בוטינסקי לעקוב, דרך העיתונות הרוסית, אחר פיתוחים בתחום החקיקה החברתית ואחר שיפורים שחלו במעמדו של הפועל. הוא התמקד בעיקר במדינות המתפתחות, והתבונן מהזווית של התאמת הדברים לעניין הציוני. הוא התלהב במיוחד ממפלגת הפועלים האוסטרלית בראשות ג'ון כריסטיאן ווטסון, שבהגיעה לשלטון הנהיגה חקיקה סוציאלית ענפה וחדשנית: יום עבודה של שבע שעות, ימי מנוחה, שכר מינימום, איסור על העסקת ילדים, שיפור תנאי העבודה של נשים ונוער, איסור על קיום 'מפעלי זעה' ביתיים ובוררות חובה. בית המשפט לפשרה ובוררות שהוקם כדי לטפל בבוררות תעשייתית והחוק שנחקק ב-1904 בתחום זה היו שיא הקדמה. ז'בוטינסקי התרשם מאוד מניו זילנד, שכבר הנהיגו בה פנסיה ממשלתית, ואילו באנגליה נושא ביטוח הזקנים עוד היה בדיון.³⁷

ז'בוטינסקי התרשם מן החדשנות באוסטרליה ובניו זילנד ומן התנאים הסוציאליים שהיו קיימים זה כבר בחלק ממדינות אירופה, והגדיר את עצמו אירופי בוגר, וראה כשטות את התנהגותה של אמריקה בשלב זה של התפתחותה והתבגרותה, שלב שאירופה עברה בשלום מוזמן. ברור היה לו שבאווירה כזאת תפתח אמריקה עוינות כלפי המסר הכלכלי והחברתי שלו, הכרוך במושגים של בוררות לאומית והון פרטי. ז'בוטינסקי גם הבחין שהציונות האמריקנית הפילנתרופית שונה בתכלית מהתנועה הרוויזיוניסטית, ששאבה את מצעה מהמציאות האירופית והארץ-ישראלית ומהדחף של המצוקה היהודית. יהודי אמריקה התייחסו לארץ-ישראל מפרספקטיבה חברתית ייחודית משלהם.³⁸

אמריקה היא... עולם מיוחד, יש לה אקלים פסיכולוגי מיוחד ויש לה דאגות משלה, שאין לה שום שייכות לצרות השעה של אירופה... כל הלבבות באמריקה מלאים עכשיו 'אמריקה' ורק אמריקה... בטוחים הם, שהדבר החשוב ביותר... למרות חשיבותן המחרידה של השאלות האירופיות עם כל סכנות המלחמה הכרוכות בהן... מה שנעשה עכשיו באמריקה; ... גישה כזו קיימת באמריקה גם לגבי העניין 'הצדדי' באמת, ששמו ציונות... כאן חדורים בני האדם בכל נפשם ובכל לבבם במושג אחר לגמרי, במושג של 'צדק סוציאלי'. הרפורמות של רוזוולט עוררו כאן עניין עצום בפרובלימות שאירופה נתרפאה מהן זה כבר: מצבם של הפועלים, הזכות להקים אגודות מקצועיות לא רק במקום עבודה אחד אלא בקנה מידה ארצי, והמשא והמתן עם נותני העבודה בשמו של איגוד ארצי כזה... השביתה (וההשבתה) דומה ל'דו-קרב' או מלחמת אגרופים... התנאי הראשון

37. ז'בוטינסקי, 'מכתב על האוטונומיזם', כתבים נבחרים, א: גולה והתבוללות, תל-אביב 1936, עמ' 163, 165; ר' בילסקי בן-חור, כל יחיד הוא מלך: המחשבה החברתית והמדינית של ז'בוטינסקי, תל-אביב 1988, עמ' 97; ר' בילסקי-כהן, משנתו החברתית והכלכלית של ז'בוטינסקי, תל-אביב 2001, עמ' 33.

38. ז'בוטינסקי, 'מכתב מאמריקה', הירדן, 1 במרס 1935; 'ארץ הגעגועים החזקים', שם, 22 במרס 1935; 'עגלת הכלי-מר', שם, 8 באפריל 1935; 'דבר ז'בוטינסקי לוועידת הצה"ר באמריקה', שם, 28 באפריל 1935; 26 בפברואר, 15 באפריל 1935; S25/2090 אצ"מ.

של צדק פירושו להוציא את ההכרעה מידיהם של הצדדים היריבים ולמסרה לידיו של שופט. אין 'צדק' בלא שופטים... הדרך היחידה לצדק סוציאלי היא בוררות. אף אחד מאתנו אינו חולם על 'איסור' שביתות (או השבתות)... מה שאנו דורשים הוא... להימנע מכל צורה אחרת של הכרעה חוץ מן האחת: פניה לבוררים. רעיון זה של הסכם זהותי הוא דוקה [דווקא] עם הסיסמה שכיום פופולרית מאוד באמריקה, הסיסמה של הקמת 'איגוד מקצועי ארצי', ארצי במובן המלא ביותר של המלה. ההסכם צריך שייחתם... בשמם של כל הפועלים מצד אחד, ושל כל נותני העבודה מן הצד השני. ... מכל הרעיונות של החופש, חדור רעיון זה במכסימום של חופש. ומכל ההשגות הדמוקרטיות, הוא חדור במכסימום של דמוקרטיה.³⁹

לאלה ממבקריו שראו בויתור על שביתות רעיון ראקציוני הוא ציטט מהדוח על תיווך ועל בוררות שהכינו סוציאליסטים במשרד העבודה הבינ-לאומי מטעם חבר הלאומים. 'תיווך ובוררות הנם אפוא סמל לאותו רעיון של שיתוף האינטרסים בין העובד, המעביד והחברה והמונח ביסודם של משפט העבודה המודרני וחוקת היסוד של הסתדרות העובדים הבינלאומית'.⁴⁰

ז'בוטינסקי היה קשור ושותף למציאות האירופית. הוא ניסה לפרש את ההתעוררות האמריקנית לרעיונות של חופש השביתה וחופש הארגון בימיו של רוזולט כעניין שהזמן גרמם. בעבר, הודות לשגשוגו של המשק האמריקני, היתה חשיבותו ממדרגה שנייה. ז'בוטינסקי לא ייחס בטענותיו חשיבות למטען הרגשי והפסיכולוגי בכל הקשור לאיגודי פועלים ולזכות השביתה באמריקה. האיסורים החוקיים להתאגדות מקצועית בוטלו באנגליה בשנת 1871 ובצרפת ב-1884, ובאמריקה לעומת זאת עד שנות השלושים לא היה חופש התאגדות הפועלים מובטח וחוקיותו הוכרעה בצווי בית דין. עד ימיו של רוזולט היו בתי המשפט שותפים להגבלת פעילותם של האיגודים המקצועיים.

עובדים לא מיומנים באמריקה, שהועסקו בתעשייה, מצאו את עצמם מחוץ לאיגודים המקצועיים. לעומתם, פועלי התעשייה באנגליה היו מאורגנים כבר מסוף המאה התשע עשרה. רק בשנת 1935 נעשה באמריקה ניסיון לייסד איגודים תעשייתיים בענפי הפלדה, ייצור מכוניות, תעשיות הגומי והכימיקלים. כאשר סירבה הפדרציה האמריקנית לעבודה לכלול ענפים כאלה בתחום פעולתה, ייסד ראש ענף הכורים, ג'ון ס' לואיס, את הוועד לארגון תעשייתי; כעבור שלוש שנים עתיד הוועד להיות הקונגרס של כל הארגונים התעשייתיים.

שלא כ'ניו דיל' של רוזולט, ז'בוטינסקי דגל במדינת רווחה שיונהג בה ביטוח סוציאלי שיעניק סכום כסף מינימלי הדרוש למחייה; רעיון שמקורותיו בפילוסופיה החברתית האירופית של סוף המאה התשע עשרה, ובעיקר בכתביו של יוסף פופר-לינקאוס.

39. ז'בוטינסקי, 'מכתב מאמריקה', שם.

40. ז'בוטינסקי, 'עגלת הכלי-זמר', הירדן, 8 באפריל 1935, מתוך: קונסיליאישן אנד ארביטריישן אין אינדאסטריאל דיספיוטס, ז'נבה 1933, עמוד 141.

יהודי מווינה, פופר-לינקיאוס, כתב ספר עוד לפני מלחמת העולם, ושמר 'חובת התזונה הכללית'... על פי תכניתו של פופר-לינקיאוס, חייבת המדינה לפטור את האזרחים כולם, עשירים כעניים, משלש הדאגות היסודיות: מזון, מלבוש ומעון - צרכים שהמדינה חייבת לספק לכל אדם. התכנית מעובדת בספר על כל פרטי פרטיה הטכניים, ויש בו חישובים מדוקדקים ביחס למספר האנשים שיצטרפו לשאת שנה שנה ב'חובת התזונה הכללית' כדי ליצר את הכמות הדרושה של מצרכי-מזון, של אריגים ושל בתים. אין אני בקי במקצוע, ולא אוכל לומר אם נכון החשבון, אך מאמין אני שתמצית הדברים, כל-כמה שהיא נראית כיום אוטופית, תהיה באחד הימים למציאות. החברה תעמיד לרשותו של כל אדם את המינימום החומרי היסודי, ממש כמו שכבר כיום מעמידה היא לרשותו של כל אחד מאתנו את המינימום הרוחני - את בית הספר היסודי הכללי.⁴¹

פופר-לינקיאוס - פילוסוף חברתי, מהנדס, ממציא, מדען, סופר ואוטופיסט - דגל בתכנית לרפורמה חברתית אשר תבצע במשטר של חופש פוליטי וכפייה חברתית מינימלית, תוך הכרה בהיעדר שוויון בין בני האדם. תכניתו הדגישה את הפן המוסרי של הגאולה החברתית, ושאפה לחברה המושתתת על צדק בד בבד עם התחשבות בטובתו של הפרט. יוטל על המדינה לספק לכול את צורכי היסוד; הדבר יתאפשר הודות לשירות בעבודת חובה במשך שנים עשרה שנה לגבר ושבע שנים לאישה. עם תום השירות תספק המדינה את הצרכים הבסיסיים של היחיד, ולאחר שייכנס לשוק העבודה התחרותי וישיג משרה - ירכוש מוצרי מותרות. במדינה כזו גם מי שלא יעבוד יהיה זכאי למינימום, ולפיכך יהיה מאבק הקיום נחלת העבר - בניגוד למדינת רווחה המבטיחה מינימום ממשי או רשת ביטחון רק לאחר אבדן מקורות ההכנסה.⁴² ז'בוטינסקי הרחיב את הצרכים משלושה לחמישה:

הדבר שאנו מכנים בשם 'הצרכים האלמנטריים' של אדם רגיל... שהיום הוא צריך להילחם עליו ולבקש פרנסה ולהרעיש עולמות כשאנו מוצא פרנסה זו, כולל חמשה דברים: אוכל, דירה, בגדים, האפשרות לחנך את הילדים והאפשרות להתרפא במקרה של מחלה. בעברית אפשר לסמן דבר זה בקיצור: מזון - מעון - מלבוש - מורה - מרפא: חמש פעמים מ'... תמיד צריכה להיות בידי המדינה האפשרות לספק את 'חמש המימין'... והמדינה תטיל בכל שנה על האזרחים מידה מתאמת של מסים, או תפקיע מספר מתאים של בתי-חרושת פרטיים ותגייס בשביל ה'שירות הסוציאלי' מספר מתאים של צעירים... כל זה יעלה בזול הרבה יותר משעולה כיום אחזקת הצבא. ובוזה ייפטר מכל השאלה הסוציאלית.⁴³

41. ז'בוטינסקי, 'פרקים בפילוסופיה הסוציאלית של התנ"ך', כתבים: אמה וחברה, עמ' 189-190.
42. על פופר-לינקיאוס, ראו: א' וולף, יוסף פופר-לינקיאוס הומניסט גדול והוגה דעות רבגוני, ירושלים 1996. H. I. Wachtel, *Security for All and Free Enterprise, A Summary of the Social Philosophy of J. Popper-Lynkeus*, New York 1955, pp. 87-144
43. ז'בוטינסקי, 'הגאולה הסוציאלית', כתבים: רשימות, תל-אביב 1958, עמ' 297-298. לגודל השפעתו של פופר-לינקיאוס על ז'בוטינסקי ראו: י' שביט, מרוב למדינה, תל-אביב 1983, עמ' 298-299; M. Stanislawski, *Zionism and the Fin de Siecle: Cosmopolitanism and Nationalism from Nordau to Jabotinsky*, Berkeley 2001, pp. 209-219

מסעו של ז'בוטינסקי באמריקה שנועד לעשות נפשות לתנועה היה חסר תועלת לחלוטין. לתנועה כלל לא היה גרעין של חברים והאהדים לא היו מוכנים להצטרף אליה, חוץ מניו יורק, ואפילו שם היתה התנועה חלשה. כאמור, נאומיו של ז'בוטינסקי מחוץ לערים הגדולות לא משכו קהל רב. בהשפעתו של רוזולט נמשכו יהודי אמריקה לשמאל הפוליטי, 'לסוציאליזם סלוני' כמו שז'בוטינסקי ניסח זאת. ביטוי לחולשתה של התנועה היא העובדה שז'בוטינסקי שקל לקשור קשרים עם גוף שולי של נוצרים פרו-ציונים בניו יורק, שהוציא לאור את הביטאון *Pro-Palestine Herald*.⁴⁴

חשיבותה של אמריקה כגורם מדיני; תפנית בהשקפת עולמו של ז'בוטינסקי

רק לאחר מאורעות 1936 ראה ז'בוטינסקי בארצות-הברית גורם מדיני בעל חשיבות פוליטית ואסטרטגית ואמצעי לחץ על הבריטים שנסוגו ממחויבותם למנדט. עד אז הרגיש ז'בוטינסקי שאיו לו מה לחפש באמריקה. עקב השתלשלות של כמה אירועים, נוצרה הזדמנות פז להפעלת לחץ יהודי על הממשל האמריקני כדי שישפיע בכיוון הנחוץ. משלחת של סנטורים יצאה לבקר בארץ-ישראל, והנושא עלה על סדר יומה הציבורי והפוליטי של ארצות-הברית, כחלק ממשע הבחירות הכללי והנשיאותי ב-1936, בתקופה שקדמה לפרסום דוח ועדת פיל.⁴⁵ רשת העיתונות האמריקנית 'הירסט', שהיתה ידועה בהשקפת עולמה האנטי-בריטית, מימנה ב-1936 את ביקורה של משלחת הסנטורים בארץ-ישראל. אנשי המשלחת מתחו ביקורת קשה על הניהול הכושל של האדמיניסטרציה הבריטית ודרשו התערבות אמריקנית, על בסיס האמנה האנגלו-אמריקנית משנת 1924.

התנועה הרוויזיוניסטית בארץ דאגה לכך שאחד מחבריה האמריקנים יפגוש את אנשי המשלחת עם בואם לחיפה, ושיוצמד להם ליווי מתמיד במשך שהותם בארץ. בקבלת הפנים הרשמית בתל-אביב ובמפגש שהתקיים אחריו, הגישו אנשי התנועה מזכר המפרט את עמדתם. הם גם ניסו, לפני שובם של הסנטורים לארצות-הברית, לתכנן עבורם מפגשים עם ז'בוטינסקי ועם בכירי התנועה ברומא.⁴⁶

מכיוון שארצות-הברית לא הצטרפה לחבר הלאומים, חתמו האמריקנים והאנגלים בשנת

44. מכתבים מאת ז'בוטינסקי להנהלה העולמית של ברית הצה"ר, 4, 21 במרס 1935, מכון ז'בוטינסקי א 1/25/2/1; שכטמן, זאב זבוטינסקי, ב, עמ' 355.

45. באוגוסט 1936 מינתה הממשלה הבריטית ועדה ממלכתית בראשותו של ארל פיל, כדי לחקור את הסיבות להתפרעויות הערביות בארץ-ישראל. ביולי 1937 הוציאה הוועדה דוח ובו המליצה לחלק את ארץ-ישראל ולהקים בה שתי מדינות: יהודית וערבית, תוך שמירה על מובלעת בריטית מנדטורית. המלצותיה לא מומשו.

46. ידיעות, 10 בספטמבר 1936; מכתב מאברהם למורשים בתל-אביב, 17 באוגוסט 1936; מכתב מאלטמן לנשיאות בלונדון, 2 בספטמבר 1936; כל אלה נמצאים בקופסה 10 – הצ"ח בארץ-ישראל, ועד המורשים, המורשון. עדותו של יואל, מכון ז'בוטינסקי תיק אריה אלטמן, 8פ.

1924 על אמנה שנועדה להגן על אינטרסים אמריקניים בארץ-ישראל. סעיף 7 פירט שאין לחולל שינויים בתנאי המנדט בלא הסכמתה של ארצות-הברית. פירושו של סעיף זה היה נושא להבהרות ולדיונים בין אישים במחלקת המדינה בתחום המשפט הבין-לאומי ובין עמיתיהם הבריטים, והיה עלול להוות אמצעי לחץ על בריטניה, אם יעמוד על כך הצד האמריקני.⁴⁷

האם היתה אנגליה חייבת רק להתייעץ עם ארצות-הברית או שהיתה גם זקוקה לאישורה הרשמי? רק באוגוסט 1937, לאחר התכתבות ממושכת בין בריטניה לאמריקה, קבעו שני הצדדים שזכויותיה של אמריקה בארץ-ישראל מוגבלות ביותר.⁴⁸

בדיונים של חבר הלאומים עד להכרעה זו צפו שווטו אמריקני יכשיל את התהליך שכבר הוסכם עליו בחבר.⁴⁹ אנשי מחלקת המדינה שקלו בכובד ראש אם ייתכן שיהדות אמריקה תארגן מסע מלוכד ותפעיל את השפעתה על אנשי ממשל. עמיתיהם במשרד החוץ הבריטי הוזהרו מאפשרות כזו.⁵⁰ אבל היוזמה למסע המבוסס על האמנה משנת 1924, שינוהל עם הסנטורים, לא זכתה להתעניינות רבה בקרב הקהל היהודי.⁵¹ רשת העיתונות 'הירסט' ניהלה מסע אנטי-בריטי משלה, מסע שהיה מיועד לגרוף את הקול האנטי-בריטי היהודי והאירי בניו יורק ובערי החוף המזרחי. ההערכה הבריטית היתה שהיהודים אינם גורם בעל חשיבות בפוליטיקה המקומית והם חסרי כל השפעה בה כפועל יוצא מהאנטישמיות ששררה באמריקה.⁵² את הידיעות שהגיעו במרס 1938 בדבר יזמתו של רוזוולט לכנס ועידה בין-ממשלתית באוויאן כדי לדון בהגירתם של פליטים מגרמניה ואוסטריה, פירש ז'בוטינסקי כרוז. הוא ראה בוועידה צעד ראשון, ובסופו של דבר יוליך הוא לכינוסה של ועידה בין-לאומית שתדון בשאלת היהודים במלואה. המקור לידיעותיו של ז'בוטינסקי על כוונות הממשל האמריקני היה שגרירה בוורשה, א"ג דרקסל בידל, אשר תמך במציאת פתרון מלא לשאלת היהודים, בתוך דור. אבל עמדתו של בידל לא זכתה לתמיכתה של מחלקת המדינה. ז'בוטינסקי ראה ברוזוולט איש מפתח, וצפה שהוא אשר יוציא את הציונות ממצב הקיפאון שנקלעה אליו עם

.47 State Department Memorandums from W. Murray to Judge Moore, January 23, March 26, 1937, Memorandum and notes defining the extent of American rights in Palestine under the Anglo-American Convention of 1924, National Archives, Washington DC (hereafter NA), 867N/01/744/744 1/2 /857

.48 Lindsay, On assurances to the U.S. on the question of its rights in Palestine, August 4, 1937, Public Record Office (hereafter PRO), FO 371/20810 E4548/22/31, FO 371/20811 E4646/22/31; Rights of the U.S. in connection with the Alteration or Termination of a Mandate 867N.01/119, Release to the Press of Correspondence between U.S. and Britain over Rights in Palestine, NA, 867N.01/853, August 1937

.50 Dispatch on the relationship of the U.S. to the Palestine Mandate sent by the American Consul Curtis T. Everett in Geneva, Switzerland, August 5, 1937, NA 867N.01/857

.51 Record of conversation between Rendel and Alling, June 2, 1937, PRO, FO 371/20806 E3011/22/31

.52 Dispatch from Lindsay, November 13, 1936, PRO, FO 371/20029 E7339/94/31

נסיגתה של בריטניה ממחויבותה לבית הלאומי. ז'בוטינסקי חשב לנסוע לארצות-הברית בראש משלחת כדי לארגן מפגש עם הנשיא ולהודות לו. מטרת הנסיעה לטווח ארוך היתה לשכנע את רוזוולט לכנס ועידה בין-לאומית בחורף 1938-1939 כדי למצוא פתרון רדיקלי לבעיה העולמית של ההגירה היהודית. ז'בוטינסקי התכוון להמליץ, כפתרון, על גרסה מתוקנת של תכנית נורדאו ליישובם של מיליון יהודים בארץ-ישראל בתוך תקופה קצרה.⁵³

ב-1919, בעקבות התפרצות גל של פוגרומים באוקראינה ובחלקים של רוסיה, הציע מקס נורדאו תכנית ליישובם של 600 אלף יהודים בארץ-ישראל בתוך חודשים מספר. לדברי נורדאו, כדי שתהיה להצהרת בלפור משמעות, יש צורך ליצור, בלי להתמהמה, רוב יהודי בארץ-ישראל, ובעקבותיו להכריז על עצמאות פוליטית. ז'בוטינסקי, כיתר אנשי המנהיגות הציונית, שלל את ההצעה. זו נראתה לו לא מציאותית. באמצע שנות השלושים יצא ז'בוטינסקי עם תכנית ליישובם של מיליון וחצי יהודים בארץ-ישראל בתוך עשר שנים, וכך ליצור רוב יהודי. עקב ההידרדרות המהירה במצבם של יהודי מזרח אירופה ומרכזה בסוף שנות השלושים, שינה ז'בוטינסקי את תכניתו והמליץ להעביר מיליון יהודים לארץ-ישראל בתוך פחות משנה.

בינואר 1939 שיגר ז'בוטינסקי לארצות-הברית את רוברט בריסקו, המנהיג הרוויזיוניסטי. בריסקו, יהודי אירי, שהיה פעיל במפלגת Fianna Fail של הנשיא די ולרה (De Valera), נהנה מרשת קשרים ענפה בקרב הקהילה האירית-אמריקנית ובקרב גורמים אנטי-בריטיים אחרים בארצות-הברית. ז'בוטינסקי רצה שבריסקו יסביר את תכנית העלייה ההמונית לאנשי ממשל ולחוגים שונים של לא יהודים, וכן יגייס כספים למען האצ"ל ועלייה ב'. ז'בוטינסקי האמין שתמיכתם של החוגים האיריים תהיה בעלת ערך חשוב ביותר.

ומה אשר לקהילה היהודית? ז'בוטינסקי חשב שלא כדאי להקדיש מאמצים מיוחדים לשכנע את הקהילה היהודית. הוא הניח שהסכמתו של הממשל לתכנית ונטילת הזימה בקידומה תביא מאליה לתמיכת הקהילה היהודית. זה היה מנוגד למקובל בחוגי הממשל. הממשל נהג תמיד להתייעץ עם המנהיגות היהודית האמריקנית לפני שגיבש את עמדתו בנושא בעל עניין יהודי. ניסיונו של ז'בוטינסקי לעקוף את הקהילה היהודית נבע מהעובדה שחסרה לתנועתו באמריקה תשתית ארגונית.⁵⁴

נוסף על תפקידו המדיני, הוטל על בריסקו לבחון את הלכי הרוח בווינגטון: לשער מה הסיכויים להצלחת התכנית ולייעץ לז'בוטינסקי באילו שיטות לנקוט כדי לקדמה. נסיעתו של בריסקו לא הוכתרה בהצלחה, אבל הוא העביר לז'בוטינסקי מידע חשוב על הלך הרוח

52. Fletcher, British Library of Information to Leeper, September 22, 1936, On repercussions of the Palestine situation in the US, PRO, FO 371/20026 E6149/94/31

53. מכתב מאברהם לבריסקו, 4 בספטמבר 1938, מכון ז'בוטינסקי תיק בריסקו 253; מכתב מז'בוטינסקי לאקצין, 2 בינואר 1939, מכון ז'בוטינסקי א 1/29/2/1.

54. 'רמבה, ז'בוטינסקי, ירושלים 1944, עמ' 166-171, עותק של טיוטה ממכתב של ז'בוטינסקי לבריסקו בדובלין, 1938, מכון ז'בוטינסקי ג 2/5/4; R. T. Briscoe, *For The Life of Me*, Boston 1958, pp. 263-265, 276

הבדלני באמריקה, ובכך עזר בהכנת התשתית לביקורו הבא של ז'בוטינסקי. ז'בוטינסקי חשש במיוחד שארצות־הברית תימנע מהתערבות בענייני אירופה.⁵⁵

פחד מהתפרצות מלחמה באירופה דחף את הקונגרס, בהסכמת הנשיא רוזוולט, עוד בשנת 1935, לחוקק כמה וכמה חוקים שישמרו על ניטרליות ויגנו על אמריקה מהסתבכויות כלשהן. חקירה מטעם הסנט, בראשותו של הסנטור ג'ראלד פ' ניי (Nye) מצפון דקוטה, חשפה גריפת רווחים עצומים בתקופת מלחמת העולם הראשונה. חלק ניכר מהאוכלוסייה האמין, אף שהטענה היתה חסרת שחר, שבנקאים ויצרני תחמושת תאבי בצע השתמשו בתחבולות שסיבכו את האומה במלחמה. החקירה פוונה למנוע השנות פעולות כגון אלה שהוליכו את העם למלחמת העולם הראשונה. כשמוסוליני התכונן לפלוש לחבש, חקק הקונגרס באוגוסט 1935 את חוק הניטרליות. החוק אסר על רכישות ומשלוחי נשק לתוקף ולקרבן כאחד. החוק סימן תהפוכה בעמדתה של ארצות־הברית, שכן עד אז לא התנגדה למכירת נשק בידי גורמים ניטרלים, כמו שהיא עצמה עשתה בשנים 1914-1917. ההגבלה נועדה להקטין עוד את סכנת ההתערבות. גם נאסר על אמריקנים לעלות על סיפון של ספינות השייכות לצדדים הלוחמים. אמריקה רצתה למנוע אבדות בנפש בקרב נוסעים אמריקנים, כמו שקרה במלחמת העולם הראשונה כשצוללת גרמנית הטביעה את אניית הנוסעים הבריטית לוסיטניה, ליד חופי אירלנד. תקנה נוספת שהוצאה ב־1936 הטילה איסור על מתן הלוואה או הענקת אשראי לאחד הצדדים הלוחמים, כדי לשלול מבנקאים ויצרני נשק כל אינטרס כלכלי בתוצאת המלחמה.

עם פרוץ מלחמת האזרחים בספרד החיל הקונגרס, ב־6 בינואר 1937, על פי בקשתו של רוזוולט, את חוק הניטרליות על מאבק זה. ב־1 במאי אימץ הקונגרס חוק ניטרליות חדש: תחיקת קבע במקום התקנות הארעיות הקיימות שמעניקה לנשיא את הכוח לקבוע מתי קיים מצב לוחמה ומתי מלחמת אזרחים מסכנת את שלום העולם. למרות האיסור המוחלט על אספקת נשק, ניתן לנשיא גם הכוח להחליט אילו חומרים ופריטים אפשר למכור. התשלום היה חייב להינתן במוזמן, לפני העברת הסחורות, וההובלה היתה חייבת להתבצע בספינות של המדינה הקונה.

באביב 1939, כשסכנת מלחמה נראתה באופק, ניסה רוזוולט להגיע לידי הסכם עם מנהיגי הקונגרס על ביטולו של האיסור המוחלט על מכירת נשק, האמברגו. בשנת 1939 שלטה בקונגרס האמריקני קואליציה המורכבת מדמוקרטים שמרנים מהדרום ומרפובליקנים שהתנגדו ל'ניו דיל' של רוזוולט. הניגוד בין הממשל הליברלי ובין הקונגרס השמרני יצר מצב שכבל את ידי אנשי הממשל והמפלגות כאחד. הוועד ליהסי חוץ של הסנט דחה כל הצעת עיון בנושא, ורוזוולט נכשל במאמציו לשנות את עמדת שני הבתים.

כאחד בספטמבר 1939, כשפרצה המלחמה, שוב פנה רוזוולט לקונגרס והמליץ על שינויים בחוקי הניטרליות. ב־21 בספטמבר התכנס הקונגרס לישיבה מיוחדת, ובמשך שישה שבועות דן בביטול האמברגו על מכירת נשק וציוד לבעלות הברית. הבדלנים ובראשם הסנטורים:

55. מכתב מז'בוטינסקי לאקצין, 2 בינואר 1939, מכון ז'בוטינסקי א' 1/29/2/1.

בורה, ניי, ונדנברג המטיף האנטישמי, הכומר צ'רלס קוגלין והטייס הנודע הפרו-גרמני צ'רלס לינדברג – פתחו עם פרוץ המלחמה במסע נגד שינויים בחוק הניטרליות. כדי לעורר תמיכה בהמלצותיו של הנשיא, אנשים שצידדו בהתערבות אמריקנית בענייני חוץ והיו פעילים באיגוד חבר הלאומים יזמו את הקמת ה'ועד העל-מפלגתי לשלום, תוך רוויזיה של חוק הניטרליות'. בראשו עמד ויליאם אלאן וייט, רפובליקני ממדינת קנזס ועורך נודע של העיתון *Emporia Gazette*. לאחר פלישת הנאצים לדנמרק ונורווגיה באפריל 1940 נקרא הוועד ה'ועד להגנה על אמריקה בדרך של עזרה לבעלות הברית', והיה ידוע גם בשם 'ועדת וייט'. שלושה חודשים לאחר מכן כבר היו לתנועה זו שלוש מאות סניפים ברחבי אמריקה.

מאחר שהמפלגות פחדו לקבוע עמדה וליזום בתחום מדיניות החוץ, עבר המאבק על דעת הקהל האמריקני לידי תנועות וארגוני לחץ המורכבים מקבוצות לא מפלגתיות. התפתחה התמודדות בין אנשי ועדת וייט ובין המחנה הבלדני, שעל הנהגתו נמנו בעיקר רפובליקנים שמרנים מהמערב התיכון.

חוק הניטרליות האמריקנית אשר אושר ב־3 בנובמבר 1939 קבע שצדדים לוחמים, הלכה למעשה לחמו אז רק אנגליה וצרפת, יוכלו לרכוש נשק על בסיס של תשלום במזומנים והובלת הציד בספינות משלהם. התחיקה הקודמת שיחקה לידיהם של התוקפים שכן כך נמנע נשק מקורבנותיהם. הקונגרס שמר לעצמו את הזכות להחליט על פרטי הרכש וסמכויותיו של הנשיא לא הורחבו. חברות פרטיות יכלו לסחור בנשק, אך האיסור על עסקות של הממשל נותר בתוקף. נאסר על ספינות ונוסעים אמריקנים להיכנס לאזורי לחימה, ובכללם הים הבלטי כולו, דרום האוקיינוס האטלנטי, נורווגיה, כל המרחב הימי סביב האיים הבריטיים, ארצות השפלה וצרפת. נסיגתן של הספינות האמריקניות תרמה לחיזוקו של המצור הימי הגרמני על בריטניה. התפנית המיוחלת במדיניות הבלדנות האמריקנית לא התממשה. חוק הניטרליות מנובמבר 1939 היה ניסיון לשמור על אמריקה מסכנת מלחמה, כמעט בכל מחיר, תוך ויתור על חופש התנועה בים והקרבת הסחר.⁵⁶

באביב 1939 לא ייחס ז'בוטינסקי חשיבות לגורם היהודי האמריקני. הוא חשב שהבריטים יצליחו בנקל להבטיח את התערבותה של אמריקה במאבקם – מאבקה של דמוקרטיה נגד משטר דיקטטורי, ואם כך יהיה, יהיו יהודי אמריקה פטורים מן הצורך להשפיע ולהתערב במאבק הפוליטי באמריקה בסוגיה זו.⁵⁷

כשהתברר שרווולט נתקל בקשיים רציניים בשינוי חוקי הניטרליות, שוב חלה תפנית בגישתו של ז'בוטינסקי. הוא ועמיתיו, שבעבר התלהבו כל כך מיזמתו של רווולט לכנס ועידה בין־ממשלתית, עדיין שאבו עידוד מיחסו של רווולט לבעיית הפליטים. בנאומו בפני

S. Adler, *The Isolationist Impulse*, New York 1961, pp 248-249; W. L. Langer and S. E. Gleason, *The Challenge to Isolation, 1937-1940*, New York 1952, pp 232, 257-258; V.

O. Key Jr., *Politics, Parties and Pressure Groups*, New York 1967, pp.114-116

Jabotinsky, 'In the Event of War', *Jewish Herald*, 28 April 1939, p. 5 .57

הוועד הבין־ממשלתי למען פליטים פוליטיים, שהתקיים בווינגטון באוקטובר 1939, ציין רוזוולט את הצורך ליישב מחדש מיליוני יהודים. ז'בוטינסקי ועמיתיו היו בטוחים שלאחר חיפושים אחרי טריטוריות שונות ברחבי העולם, הפתרון הסופי יתמקד בארץ־ישראל.⁵⁸ אבל אם לפני המלחמה ראה ז'בוטינסקי בממשל האמריקני ובניסיונותיו למען הפליטים זרז, עתה, בתקופת שהותו האחרונה בארצות־הברית, סבר שעל היהודים למלא תפקיד זה, ולהיות לשון המאזניים. ז'בוטינסקי נוכח לדעת שהבדלנות האמריקנית היתה עמוקה הרבה יותר מששעיר בתחילה. חוקי הניטרליות הגבילו את מרחב התמרון של הממשל האמריקני, ולכן היה צורך להתמקד בשינוי דעת הקהל האמריקני בכלל ושל יהודי אמריקה בפרט בדבר המאבק להקמת צבא עברי.

ז'בוטינסקי היה חסיד מובהק של תמיכה בבעלות הברית במלחמתם נגד גרמניה הנאצית, ובריטניה בכללן, למרות התנגדותו למדיניותה בנוגע לארץ־ישראל. עם פרוץ המלחמה הוא שטח את מטרתו לפני אנטול דה מונזי, מיניסטר העבודות הציבוריות בצרפת:

לגייס גדוד גדול של מתנדבים ושמו 'צבא יהודי'. הסיסמה המלכדת של תעמולה זו תהיה: 'כל החזיתות שבעלי־בריתנו לוחמים שם'... לנסות ולעמוד נגד המגמה הבדלנית של חוגים אמריקניים מסוימים, ולנטוע בהדרגה את הרעיון של התערבות פעילה... סיסמתנו תהיה: 'עזרו לפולניה ולצרפת ואל תשכחו שאנגליה היא בעלת ברית'. נוסחה כזו תתקבל בלי ספק ביתר קלות, שהרי הנטייה הבדלנית בארצות־הברית... היא הרבה פחות אנטי־צרפתית משהיא אנטי־אנגלית... גיוס מתנדבים יהודים: יהא צורך לתמרון כדי שלא להתנגש יתר על המידה באימפליקציות מסוימות של הנייטרליות. אשר לתעמולה למען התערבות, אין ספק שבעוד חדשים אחדים תחוג את ניצחונה, אולם פסיעותיה הראשונות הן תמיד בלתי־פופולריות במידה יתרה: על כן איני רואה שום אדם שיהא המתחיל בהן ועל כן גם החלטנו אנו לסכן את נפשנו ביזמה זו, בלתי נעימה, אך הכרחית... לי נראה, שיהא זה טבעי אם נצפה מצדן (של הממשלות של בעלות הברית) לרצון טוב בלתי מסוה כל עיקר.⁵⁹

בגישתו כלפי בריטניה ניסה ז'בוטינסקי לאמץ את שיטת המקל והגור כדי לסתור את הטענה הרווחת שלא נותרה ליהודים ברירה ולכן לא היו גורם מדיני בעל ערך. ז'בוטינסקי גם לא היסס להצהיר במפורש, מיד לאחר פרוץ מלחמת העולם השנייה, שהוא תומך במאבקה של בריטניה. הוא כרך בהבעת תמיכה זו את התקווה שבריטניה תאפשר כינון צבא יהודי כמו

⁵⁸ 'Hitler and the Allies Agree', Editorial, *Jewish Herald*, 13 October 1939, p. 2; 'Dire Position of East European Jewry', 'Vast Masses Awaiting Rescue', 'Roosevelt Conference to Consider Palestine as Haven', *Jewish Herald*, 3 November 1939, p.1; 'New Surveys Including Palestine', *Jewish Herald*, 17 November 1939, p. 1; Arnold Benson, 'Refugees Caught in Power Politics', *American Jewish Chronicle*, 1 December 1939

⁵⁹ מכתב מז'בוטינסקי לדה מונזי, 2 בספטמבר 1939, מתוך הספר של י' וינשל, ירמה, תל־אביב 1968, עמ' 240-242.

שהסכימה לגדודים העבריים במלחמת העולם הראשונה. הוא גם הצביע בפני הבריטים על הכורח בנקיטת צעדים בעלי תוכן מוסרי, כדי להפוך נטיות פרו־בריטיות ברחבי העולם לאהדה ותמיכה מגובשת בצדקת מאבקם. במסע זה למען דעת הקהל העולמית, ציין ז'בוטינסקי, יהיה הגורם היהודי בעל משקל.⁶⁰ עם התגברותו של זרם הפליטים היהודים והעולים הבלתי לגלים לארץ־ישראל לאחר כיבושה של פולין בידי הגרמנים, הזהיר ז'בוטינסקי את הבריטים לבל ינקטו צעדים חריפים כדי לעצור את הזרם, פן יחשפו את עצמם לביקורת שלילית מצד המדינות הניטרליות ודעת הקהל העולמית. תגובה חמורה תשמש אבן נגף למאמץ המלחמתי של בעלות הברית. המצב היה דומה למציאות ברוסיה הצארית בשנת 1915 לאחר פלישת גרמניה, אז זרמו מפולין פליטים אל מרכזה של רוסיה. הצאר נאלץ לבטל את מגבלות תחום המושב כדי למנוע תגובה אנטי־רוסית בבריטניה ובארצות־הברית, שתזיק למאמץ המלחמה.⁶¹

בנימין אקצין, איש הקשר החשוב ביותר של ז'בוטינסקי בארצות־הברית, ניסה בסדרה של מאמרים להוכיח, בנימה דומה, שהיהודים לא מחויבים לתמוך בבריטניה בכל מצב ושיש בכוהם להכריע בעד התערבות אמריקנית. מלבד זאת, הוא ראיין מגוון רחב של סנטורים כדי להוכיח שעמדתה האנטי־ציונית של בריטניה מחזקת את הכוחות הבדלניים בארצות־הברית. אקצין ראיין, למשל, את הסנטור הדמוקרטי הליברלי מיד (Mead) מניו יורק, את הסנטור הדמוקרטי השמרני והבדלן רנולדס (Reynolds) מצפון קרוליינה, מייסד ה'וינדיקטורס' (Vindicators), ארגון בדלני המתנגד לזרים, ואת הסנטור הרפובליקני טפט (Taft) מאוהיו, שמרן ובדלן מתון. ההבדל ביניהם התמקד בשאלה של טקטיקה, אם קודם ללחוץ על בריטניה לשנות את מדיניותה כלפי ארץ־ישראל או להתנער מיד מכל התערבות אירופית בנושא.

היו שטענו שסנטורים אלה ראו בנסיגת בריטניה ממחויבותיה הבינ־לאומיות מזימה אימפריאליסטית. היבט זה תרם לחיזוק הדעה הרווחת שהבריטים נאבקו הלכה למעשה על שמירת האימפריה ללא התחשבות במוסר פוליטי. לכן יעץ הסנטור הרפובליקני הבדלני בורה (Borah) ממדינת איידהו ליהודי אמריקה להתרכז בבעיות ובאינטרסים אמריקניים. היו גם כמה סנטורים, כגון לה פולט (La Follete) ממדינת ויסקונסין, שיפסד (Shipstead) ממינסוטה, ג'ונסון (Johnson) מקליפורניה וניי (Nye) מצפון דקוטה, שניסו עוד לפני המלחמה לנצל הססנות יהודית ביחס לבריטניה כדי לקדם מטרות בדלניות.

לאחר פרוץ המלחמה הביא אקצין מדבריהם של הסנטורים ארתור ונדנברג (Vandenberg) ושרידן דאוני (Downey), שהתנגדו לשינוי בחוקי הניטרליות – האחרון, בפירוש, בגלל מדיניותה של בריטניה בארץ־ישראל. דאוני היה דמוקרט שנבחר לסנט ב־1939 על בסיס

Letter from Jabotinsky to Chamberlain, September 4, 1939, FO 371/23242 E7719/6/31 .60
Attitude towards War of the N.Z.O., Note of Interview with Jabotinsky, November 27, .61
1939, FO 371/23242 E7719/6/31; Letter from Jabotinsky to MacDonald, September 8,
1939, CO 733/401/75266

מצע ליברלי של תמיכה בחקיקה חברתית וכלכלית; בהחלט לא הסטראוטיפ של הבלדן השמרן והראקציונר.⁶²

אקצין גם שימש לז'בוטינסקי צינור מידע עיקרי. בשם הבדוי ארנולד בנסון (Benson) ערך את *American Jewish Chronicle*, אשר לא הזדהה כביטאון מפלגתי. תפקידו של אקצין היה להשפיע על דעת הקהל לתמוך בהתערבות מוגברת בזירה האירופית, וליצור קשרים עם עיתונים ועיתונאים בעלי מעמד והשפעה.

יהודי אמריקה כגורם מפתח – ביקורו האחרון של ז'בוטינסקי בארצות-הברית

ז'בוטינסקי עצמו הגיע בראש משלחת לחופי אמריקה במרס 1940. מטרתו המוצהרת היתה לגייס את דעת הקהל הרשמית והציבורית בקרב חוגים נרחבים כדי למצוא מקלט לפליטים מחוץ לגבולותיה של אמריקה ולהקים צבא עברי, שימנה לא יותר ממאה ועשרים אלף מתנדבים יהודים. לאחר פרוץ מלחמת העולם השנייה וכיבושה של פולין, המאחז העיקרי של התנועה הרוויזיוניסטית, נעשתה ארצות-הברית למאגר הראשי של מתנדבים יהודים, על פי תכניתו של ז'בוטינסקי.⁶³

הודות לפועלו של אקצין, נסקרה ביקורו של ז'בוטינסקי בכמה וכמה עיתונים מכובדים וייצוגיים, כמו: *New York Evening Post*, *Washington Daily News*, *Washington Post*, *The New York Journal-American*, *The Herald Tribune*, *The New York Times*, *The New York World Telegram* ו-*The New Republic*.⁶⁴ ז'בוטינסקי החשיב מאוד את הסופר ג'ון גונתר (Gunther) ואשתו פרנסס, והודות לאקצין נוצר אתם קשר. הזוג ערך למען ז'בוטינסקי מסיבות היכרות עם העילית של עולם העיתונות והספרות.⁶⁵ התברר שלנוכח האדישות הכללית באמריקה כלפי המלחמה, לעיתונאים ולעיתונות יהיה תפקיד מכריע בעיצוב דעת הקהל. בתקופת המלחמה המדומה – לאחר שנכבשה פולין ועד פלישתה של גרמניה לדנמרק באפריל 1940, בחודשים ששרר בהם שקט בכל החזיתות – המלחמה באירופה נדחקה אל מחוץ לכותרות ואנשים התעלמו מהמשבר או התייחסו אליו בחוסר עניין. גם ליהודי אמריקה לא היה שום מושג על מה שקורה במזרח אירופה וארץ-ישראל,

62. Akzin, 'Will the U.S. Intervene?', *Jewish Herald*, June 2, 1939, p. 5; Akzin, 'American Statesmen on the Jewish Question', *American Jewish Chronicle*, February 15, 1940, pp. 7-8; D. Shapiro, *The Role of the Emergency Committee for Zionist Affairs as the Political Arm of American Zionism, 1938-1944*, Unpublished Doctoral Dissertation, The Hebrew University, Jerusalem 1979, p.55

63. י' וינשל, ירמה, תל-אביב 1968, עמ' 240-242; שכטמן, ז'בוטינסקי, ג, עמ' 132-137, 152-160.

64. מכתב מאקצין לנשיאות, 14 במאי 1940, מכון ז'בוטינסקי פ 15.

65. מכתב מז'בוטינסקי לנשיאות, 12 בספטמבר 1939, מכון ז'בוטינסקי א 1/29/2/1.

למרות זרם החדשות שהגיעו מסוכנויות ומערוצים שונים.⁶⁶ ז'בוטינסקי תיאר את המצב כדלקמן: 'פה באמריקה אין יהודי או לא יהודי שמאמין שבאמת יש משבר, מעבר לזה שיותר יהודים מהרגיל מרוששים בפולין'.⁶⁷

במחצית השנייה של שנות השלושים התייצבו יהודי אמריקה לעזרתם של יהודי פולין ופיתחו רשת ענפה של בתי תמחוי וארגוני סעד כדי להקל על מצוקתם לנוכח הידרדרות מצבם הכלכלי. התרוששותם של יהודי פולין היה פועל יוצא ממדיניותה הלאומנית והאנטישמית של ממשלתם, שפירושה היה פיתוח משק בעל צביון פולני תוך כדי הרחקתם של היהודים. יהודי אמריקה המשיכו בפעילותם הפילנתרופית גם לאחר הכיבוש הנאצי, כאילו לא חל שינוי במצב ששרר לפני פרוץ המלחמה, סיוע שהתמקד בהגשת סיוע כלכלי ותמיכה בבתי תמחוי. ז'בוטינסקי, שהגיע לאמריקה, לא הבין את פשר מה שהצטייר בעיניו כהתכחשות למלחמה וחוסר מודעות לתפנית שחלה עם הכיבוש הגרמני. מלבד תרומתה בסיוע כלכלי, נותרה יהדות אמריקה חסרת אונים ולא האמינה שיש ביכולתה להתערב ולהשפיע על הנעשה. אמריקה התנגדה נמרצות לקליטתם של פליטים, ויהודי אמריקה היו חשופים להאשמות על ניסיונות חוזרים ונשנים לערב את ארצות הברית בבעיות אירופיות. יהודי אמריקה נקלעו לעמדת התגוננות והתעלמו ממצוקתם של יהודי אירופה.⁶⁸ לאחר פלישת הנאצים לדנמרק, לנורווגיה ולארצות השפלה, באפריל 1940, גברה באמריקה ההתעניינות במה שנעשה באירופה. בהתאם לדיווחי החדשות מהחזית האירופית, השתנו הלכי הרוח באמריקה: עתים הובע רצון להתערב ולהושיט עזרה בלא להצטרף למלחמה, ועתים שרר בציבור רגש של חוסר אונים כאילו הכול אבוד.⁶⁹

ז'בוטינסקי סבר שבהלך רוח כזה, הקמת צבא יהודי יכולה להשפיע ולהפיח תקווה בקרב אוכלוסיית ארצות הברית, מה שלא היה קורה בתנאים רגילים. אמריקנים רבים אחזו בדעה שעם האמצעים המוגבלים של ארצות הברית בציוד צבאי וכוח אדם לא תהיה התערבותה יעילה, עדיף להסתפק בהגנה על היבשת האמריקנית ותו לא. דעה זו התחזקה במיוחד לאחר נפילת צרפת, וזה הדאיג את ז'בוטינסקי. הוועידה הרפובליקנית, שהתכנסה במחצית השנייה של חודש יוני 1940, פעלה לחיזוק מגמה זו של בדלנות.⁷⁰ הוא חשש שוועדת וייט תיסוג מסממתה שיש לעזור לבעלות הברית, תוותר על החזית האירופית, מתוך דאגה שגם אנגליה תיכנע בקרוב, ותתרכז בעיקר בהכנות להגנת יבשת אמריקה. בהתכתבות עם אנשי הוועדה הוא טען שעזרה לאנגליה תועיל מאוד מאחר ששטח ההגנה מצומצם יותר והתעלה האנגלית

66. מכתב מאהרון קופלוביץ לנחום לוין, 19 באפריל 1940, מכון ז'בוטינסקי ג 1/2/5.

67. מכתב ז'בוטינסקי לפנחס רוטנברג, 3 באפריל 1940, שם, א 1/30/2/1.

68. M. Kaufman, *An Ambiguous Partnership: Non-Zionists and Zionists in America, 1939-1948*, Jerusalem 1991, pp 53-55.

69. מכתב ז'בוטינסקי ללואי סנט קוונטין, שגריר צרפת בווינגטון, 5 ביוני 1940, א 1/30/2/1, מכתב מאהרון קופלוביץ לנחום לוין, 17 במאי 1940, מכון ז'בוטינסקי ג 1/2/5.

70. מכתבים ז'בוטינסקי אל נשיא צ'כוסלובקיה בגולה, אדוורד בנש, 3 ביולי 1940, אל יעקב לנדאו, 4 ביולי 1940, שם, א 1/30/2/1, מכתב מקופלוביץ לאברהם, 25 ביוני 1940, שם, ג 1/2/5.

היא מחסום יעיל.⁷¹ ניסיונותיו של הנשיא רוזוולט במשך האביב והקיץ של שנת 1940 לשנות את שיטת מכירת הנשק לבריטניה נתקלו בהלך רוח זה של הסתגרות והתבצרות. רוזוולט הבין שאם תובסנה בעלות הברית, תוטל בספק יכולתה של בריטניה להמשיך, בטווח הארוך, לשלם במזומן עבור משלוחי הנשק. הנשיא רצה לשכנע את חברי הקונגרס להסכים להענקת סיוע. הוא גם רצה לקבל מהם אישור למכור עודפי ציוד מתקופת מלחמת העולם הראשונה; לפי החוק הקיים רק חברות פרטיות הורשו למכור נשק.

בנאום לאומה ברדיו, במאי 1940, הציג צ'רלס לינדברג (Lindberg) את עמדת המחנה הברדלני. הוא הודיע שעל 'מבצר אמריקה' לא מאיימת שום סכנה ושבתכניות לביצורה והגנתה של אמריקה אין מקום למתן סיוע לבריטניה וצרפת. בסקרי דעת קהל בחודשים אפריל ומאי הביע רוב העם האמריקני התנגדות לרעיון של משלוחי מטוסים לבריטניה ולצרפת. ביוני הטיל הסנט איסור מפורש על מכירת ציוד צבאי, אלא אם הוכח שהפריטים ישנים ומיותרים ואין הם דרושים להגנתה של ארצות-הברית.⁷² גם אנשי הצבא הבכירים היו שותפים להשקפת עולם זו של 'מבצר אמריקה'. הם האמינו שהאינטרס של אמריקה הוא להימנע ממלחמה הרת אסון נגד גרמניה ולהתנגד ללחצים שהפעילו הבריטים, היהודים ושותפיהם בעד התערבות במלחמה באירופה. מטרתם היתה לקדם את ענייניה של אמריקה בלבד, וסברו שהסכנה האמתית אורבת לה מצד הגזעים הנחותים בעולם: העמים הצהובים, השחורים והחומים.⁷³

ז'בוטינסקי סבר שבשעה שדעת הקהל האמריקנית תגיע למצב של תיקו, חצויה בין אלה שתומכים בהתערבות למען בעלות הברית ובין מתנגדיה, היהודים הם שיכריעו את הכף. לדעתו, בגלל פניותיו לגורמים פוליטיים בריטיים ואחרים, הגיעו העניינים לידי מצב כזה בקיץ 1940.

ההתפרצות למען התערבות של לפני כחודש נעלמה ללא עקבות. הדמוקרטים מתמקחים עם הרפובליקנים. ועדת וייט, המבצר האחרון של מעורבות, עומדת להיכנע. אפשר להניע את המטוטלת לאחור, הנדנוד לאחור של המטוטלת אפשרי, כאשר בריטניה תעמוד בפני פלישה, אבל הלך הרוח של הציבור יהיה חמישים נגד חמישים, במצב הטוב. אני מפציר באינטואיציה שלכם, בנוגע למנטליות ההמונים, לראות כמה מכריע ברגע ההוא תיווכה נוכחותה של 'המכונה', אפילו הקטנה ביותר, להכריע ולהניע את הלך הרוח הלא-יהודי... אני ופטרסון... יכולים לערוב לתנועה מגנטית, עם כוח משיכה מאוד חזק, מניו יורק עד בואנוס איירס, במידה ומוכרז מעמד של צבא.⁷⁴

71. תזכיר מז'בוטינסקי לוייט, יוני 1940, א 1/ 2/ 30, 1, מכתב מאקצין לויליאם אלן וייט, 25 ביוני 1940, שם, ג 1/2/5.

72. R. Dallek, *Franklin D. Roosevelt and American Foreign Policy, 1932-1945*, New York 1979, pp. 225-232

73. J. W. Bendersky, *The Jewish Threat: Anti-Semitic Politics of the U.S. Army*, New York 2000, pp. 274-275, 287-314

74. מכתב מז'בוטינסקי לשטיינברג, יולי 1940, מכון ז'בוטינסקי א 1/30/2/1.

אישים שונים, יהודים ולא יהודים, התרעמו בפני ז'בוטינסקי על שהתעלם ממידת חוסר הפופולריות של היהודים באמריקה. בשל הפחד מלהיראות מזוהה אתם, מדינאים היו עלולים להירתע מתמיכה יתרה והידוק קשר. מסיבה זו, בבוא העת, לא יוכלו היהודים להטות את כף המאזנים בחברה האמריקנית ולהניעה להתערב במלחמה באירופה, כמו ש'בוטינסקי קיווה. ז'בוטינסקי שלל טענות אלה. לדעתו, דווקא האנונימיות שמאחוריה הסתתרו היהודים והפעילות מאחורי הקלעים תרמו למיתוס ההשפעה הכל-יכולה של היהודים. טענה ארסית קבעה שהיהודים מנסים לגרור את הלא יהודים למלחמה נגד הנאצים ובד בבד נמנעים מלפעול בעצמם. המסר בנושא צבא יהודי היה: 'מר יהודי, מה שהלא-יהודים יעשו הוא עסקם הפרטי, עוזב אותם לנפשם ושלם מכיסך'.⁷⁵

מכורח הנסיבות היו שיטותיו של ז'בוטינסקי שונות מבעבר. בהופעותיו היה מתון, לא מפלגתי ולא כיתתי. מאבק על בסיס אידיאולוגיה ומפלגתיות, שהתאים אולי למציאות במזרח אירופה ובארץ-ישראל, היה זר למציאות האמריקנית, ולא היה סיכוי שימשוך את הקהל האמריקני. ז'בוטינסקי ניסה לפעול דרך ארגונים לאו דווקא יהודים: 'הידידים האמריקנים למען ארץ-ישראל יהודית' (American Friends for a Jewish Palestine) נוסד בעזרתו של בריסקו, בתקופה שבה ביקר בארצות-הברית. הארגון פעל בשיטה של חוגי בית ופרסומים, תוך כדי ניצול הלכי הרוח האנטי-פשיסטיים והאנטי-קומוניסטיים ששררו אז. הארגון שמר על פרופיל פוליטי נמוך ולא היתה לו כל שייכות לתנועה הרוויזיוניסטית. הארגון גם היה גוף על-כיתתי, וחברו בו יהודים ולא יהודים מכל הזרמים.⁷⁶

הנתק והסטייה של ז'בוטינסקי מדרכי העבר היו חדים עד כדי כך ששימשו נושא לדיונים בקרב אנשי מפא"י, ההנהלה הציונית והביורוקרטים הבריטים של משרד החוץ והמושבות. אחד האישים שעקב מקרוב אחרי ז'בוטינסקי והמשלחת הרוויזיוניסטית היה אליהו גולומב. הוא נשלח לאמריקה מטעם ההנהלה הציונית, בהמלצתו של בן-גוריון, כדי לגייס תמיכה במפעל הציוני בארץ ולמען הקמת יחידות צבאיות. כן הוטל עליו לאסוף מידע על התנאים הפוליטיים באמריקה כדי להכין את התשתית לקראת ביקור מתוכנן של חיים וייצמן. גולומב התרשם מדרכי פעילותם של אנשי המשלחת, כנושאי הדגל של הציונות,

75. מכתב מז'בוטינסקי ליעקב לנדאו, 4 ביולי 1940, שם, א 1/30/2/1, PRO, FO 371/24566 E2150/187/31

76. Communication from the Washington Chancery to the Eastern Department, December 14, 1939, PRO, FO 371/23242 E8121/6/31, Communication from Lord Lothian, 19th June 1940, regarding letter of 3rd June from American Friends for a Jewish Palestine, Embassy reply of 19th June, FO 371/24567 E2277/187/31. מכתב מאהרן קופלביץ לנחום לוי, 10 במאי 1940, ג 10/4; מכתב מאהרן קופלביץ לנחום לוי, 5 באפריל, 3 במאי 1940, ג 3/2/5; התכתבות עם הידידים האמריקנים של ארץ-ישראל יהודית, ג 3/2/5; מזכר סטנטון לברגסון, ח 1/10, מכון ז'בוטינסקי. יהודית תידור באומל, בין אידיאולוגיה לתעמולה: משלחת האצ"ל בארצות-הברית ושורשי הימין היהודי המיליטנטי באמריקה, ירושלים 1999, עמ' 51-54.

ומהצלחתם לעקוף את הממסד הציוני המקומי. ז'בוטינסקי ואנשיו שמו להם למטרה למשוך את האינטלקטואלים ואת הנוער, כלומר את המתבוללים, שהיו מחוץ למחנה הציוני.⁷⁷ גם הבריטים גילו התעניינות בכל הקשור לפעולותיו של ז'בוטינסקי. הם ניזונו בעיקר מידיעות שלהם וממידע מתוך מאמרים בעיתונות האמריקנית, שסיקרה סיקור נרחב את פעילותו של ז'בוטינסקי. הם גם עיינו בכתבי עת ציוניים, כגון *New Palestine*, ביטאון ההסתדרות הציונית, ו-*American Jewish Chronicle* של אקצין. הם ראו בו מסווה להעברת המסר הרוויזיוניסטי, על אף טענתו של אקצין שמטרתו להציג ולייצג את מגוון הדעות הקיימות בעולם היהודי. מקור חשוב במיוחד שהגיע לידיהם היה תכתובתו של ז'בוטינסקי עם אישים שונים.⁷⁸

הממסד הציוני, העוין לז'בוטינסקי, היה משותק וחסר אונים; פועל יוצא מסכסוכים פנימיים והתדיינות אינ-סופיות של המנהיגות על כל פרט ואי-יכולת לנקוט קו ברור שימשוך את ההמונים להתעניין בציונות. מלבד זאת אחזה את יהדות אמריקה בהלה כללית עקב האנטישמיות הגוברת. הפחד לבלוט ולהיראות שונה והתגברות מדיניות הבלדנות אילצו את היהודים (מתוך חוסר ביטחון) להפגין נאמנות והזדהות עם ההשקפות הדומיננטיות של החברה האמריקנית.⁷⁹

ז'בוטינסקי היה רגיש למצב העדין שמצאו בו את עצמם יהודי אמריקה. גם בניהול תעמולה למען צבא עברי היה צורך להיות זהיר מאוד, והוא הבין שעליו להשאיר את עיקר העבודה בידי האמריקנים, בהכירם את המערכת. ברור היה לז'בוטינסקי שהדרכים ושיטות התעמולה והארגון שונים מהותית מאלו שבאירופה, ושהוא אינו מבין לנפשו של העם האמריקני. עמיתו של ז'בוטינסקי במשלחת הודו: 'הדרכים והשיטות של תעמולה וארגון כל כך שונים מהסטנדרטים האירופאים – כולנו ירוקים, היינו, לא בעלי ערך גדול'.⁸⁰ מסיבה דומה השתמש אקצין, עורך *American Jewish Chronicle* בזכות הבכורה שנבעה מתפקידו, ומנע את האחרים, שלא שלטו בשפה ובפסיכולוגיה של הניטרליות האמריקנית, מלתרום לביטאוננו בכל הקשור לנושא צבא יהודי ויחסה של אמריקה לרעיון זה.⁸¹ מלבד אי-ההתמצאות בעולם החדש, היה על אנשי המשלחת להיזהר שלא לעורר חשדות

77. 'נאומו של מר ז'בוטינסקי', מאמר מערכת, *New Palestine*, XXX, 12, 22 במרס 1940, עמ' 4, 5, 14 באפריל 1940, עמ' 4; דוח של אליהו גולומב על שליחותו לאמריקה, ישיבה של הוועד הפועל, 28 במרס 1940; חלקים ממכתבים מגולומב, 9, 16, 22 בדצמבר 1939, ארכיון בן-גוריון; דוח ממשרד ההנהלה הציונית בג'נבה: סקירה של התקופה, ינואר-מאי 1940, 31 במאי 1940, Z 4/14901.

78. Communication from the Washington Chancery to the Eastern Department, December 14, 1939, PRO, FO 371/23242 E8121/6/31; British Library of Information, New York, FO 371/24566 E2150/187/31; Policy Reactions in USA, FO enclosure of issues of *American Jewish Chronicle*, CO 733/426/75872/14/1940

79. M. Kaufman, *An Ambiguous Partnership*, above note 68, p. 50-51

80. מכתב מאהרון קופלביץ לנחום לוין, 19 באפריל 1940, מכון ז'בוטינסקי ג 1/2/5.

81. מכתב מאקצין לנשירות, 9 במאי 1940, מכון ז'בוטינסקי ג 1/4/5.

שמה הם סוכנים זרים, המשתייכים לארגון זר שפועל למען אינטרסים מחוץ למדינה וממומנים על ידו. זו היתה סכנה ממשית ונושא לבירורים של הוועדה מטעם בית המחוקקים לפעילות לא-אמריקנית במרוצת 1940. ועדה זו בראשותו של מרטין דייס (Dies), חבר בית הנבחרים של המפלגה הדמוקרטית מטקסס, חיפשה מרגלים וקומוניסטים בכל פינה. בסופו של דבר, אווירת החשדנות הזו לא פסחה על ז'בוטינסקי ועמיתיו. עקב פעילותם הענפה בקרב אנשי מחלקת המדינה באנגליה, בקרב אנשי ממשל ונציגי המפלגה הרפובליקנית, ניסה יעקב תורקלסון, נציג בית הנבחרים, אנטישמי קיצוני ממונטנה, למצוא זיקה בינם ובין פעילים קומוניסטיים. היה זה חלק מדבקותו ברעיון בדבר קנוניה של בנקאים יהודים קומוניסטים, שמטרתה להשתלט על אמריקה והעולם.⁸²

כדי למנוע אי-נעימות מסוג דומה המליץ אקצין, עוד קודם לכן, שקולונל רלף שטיינברג יעדכן את ג' אדגר הובר (Hoover), ראש שירותי הביון האמריקאי, באשר לכל פעילויותיהם של ז'בוטינסקי ועמיתיו. שטיינברג, יליד ארצות-הברית ומומחה ליחסי ציבור וניהול תעמולה באמריקה, צורף למשלחת בגלל יתרונות אלה.⁸³

בקיץ 1940 שקל הקונגרס להתחיל בחקיקה שתאסור על ארגונים המנוהלים מחוץ למדינה לעסוק בפעילות פוליטית. בחודש יולי 1940 בדק בנימין אקצין עם עמיתו קולבי (Colby) ופלר (Feller), מומחים בתחום החוק הבין-לאומי במשרד המשפטים, את ההשלכות האפשריות של חקיקה בקונגרס שתגביל את פעילותם וחוקיותם של ארגונים זרים. ז'בוטינסקי ועמיתיו טענו שפעילותם מקבילה לזו של ועדת וייט; ההבדל היחיד הוא שוועדת וייט דוגלת בעזרה לבעלות הברית באופן כללי, ואילו הם רוצים להגביל את עזרתם להרכבת צבא יהודי שיהיה חלק מבעלות הברית.⁸⁴

ז'בוטינסקי גם קיווה להביא לחידושם של ארגוני נוצרים ציונים, כגון ה'פדרציה הפרו-פלשתינית של נוצרים אמריקנים'. עם מנהיגי הפדרציה נמנו נוצרים ידועי שם: התאולוג צ'רלס אי רסל (Russel), וויליאם גרין (Green), מנהיג איגוד העובדים המקצועיים של הפדרציה האמריקנית לעבודה וד"ר אליאס (Elias), המוציא לאור של *Pro-Palestine Herald* ומארגן הוועד הפרו-פלשתיני של אישים נוצרים. מטרתו של ז'בוטינסקי היתה ליצור קשר בינם ובין הידידים האמריקנים.⁸⁵ רעיונו לחדש את פעילותו של ארגון נוצרי פרו-ציוני התממש רק לאחר מותו. הוועד הנוצרי הפרו-פלשתיני החל את פעילותו ב-30 באפריל 1941, לאחר מאמציו המרובים של עמנואל ניומן (Neuman), מראשוני מארגונו של הגוף המקורי, בתמיכתו של חיים וייצמן.

82. מכתב מז'בוטינסקי לנציג בית הנבחרים, סבאת' (Sabath), 8 ביולי 1940, שם, א 1/30/2/1.

83. מכתב מאקצין לנשיאות, 2 ביוני 1940, 155; מכתב מאהרון קופלביץ לנחום לוין, 19 באפריל 1940, ג 1/2/5.

84. מכתב מאקצין לאברהמס, 5 ביולי 1940, שם, ג 1/2/5, מזכר מאקצין, 10 ביולי 1940, שם, ג 5/1/5, מכתב מאקצין לפלר, 10 ביולי 1940, שם, ג 2/3/5.

85. מכתב ומזכר מז'בוטינסקי לאהרון קופלוביץ, 19 באפריל 1940, שם, א 1/30/2/1.

ז'בוטינסקי גם היה צריך להיזהר ולהתמקד בגיוס מתנדבים יהודים, פליטים מאירופה שטרם התאזרחו או יהודים פלשתינים, ולא לנסות להבדיל בין יהודים אמריקנים ובין אמריקנים לא יהודים. הפרדת יהודים משאר אזרחי אמריקה היתה עלולה לחזק את ההאשמות והטענות של אנטישמים על מזימות יהודיות. המסר הזה הועבר אליו הן מבדלנים והן ממצדדים בהתערבות כאחד.

בשיחות שניהל אקצין עם הסנטור רפובליקני הנרי קבוט לודג' (Lodge), בדלן קיצוני, מומחה לענייני ביטחון במפלגתו, שהיה מוכר לז'בוטינסקי עוד מביקורו הראשון בארצות-הברית, שמע את האזהרה הבאה: 'דחוף את הרעיון של פליטים, ויהודים אירופים, כמרכיבים את הגרעין (של צבא יהודי). יהודים אמריקנים, במידה וירצו, יכולים להצטרף כמתנדבים. אבל אל תיצור את הרושם שהתכנית מבוססת ותלויה בעיקרה על אזרחים אמריקנים, ומכוונת לבדל אותם כיהודים, ממדיניות ההגנה האמריקנית הכללית'.⁸⁶

מסר זה הועבר גם מווייט, מתחרהו העיקרי של לודג', כשז'בוטינסקי ניסה לקבל תמיכה לעניין הצבא היהודי גם מוועדת וייט. הוא נוכח לדעת שאנשי ועדת וייט, למרות תמיכתם בצבא המורכב מפליטים, לא היו מוכנים לעודד הקמת צבא יהודי. באווירה ששררה בארצות-הברית באותה עת, הבלטתם של היהודים כגוף נפרד עם אינטרסים משלהם לא נראתה נבונה ובעלת סיכוי להצלחה. וייט יעץ: 'היה טוב יותר אם היהודים ישלבו את עזרתם לדמוקרטיה למאמץ המשותף, ולא ייבדלו במאמציהם'.⁸⁷

בתשובתו לראש המשרד הנניו יורקי של ועדת וייט הדגיש ז'בוטינסקי שמימתם שונה לחלוטין. ועדת וייט רצתה להשפיע על מדיניות החוץ של ממשלת ארצות-הברית, ואין זה מתפקידו של ארגון יהודי כלשהו לעסוק בפעילות כזו ולבוא אל הממשל בבקשות או דרישות. משימתם הרבה יותר מוגבלת, והיא: הכנת דעת הקהל היהודית.⁸⁸ ז'בוטינסקי קלט את המסר ודאג בהתכתבותו, בעיקר עם אישים בריטים, להדגיש את הרכבו הלא אמריקני של הכוח הלוחם.⁸⁹

ז'בוטינסקי גם נוכח לדעת שהאנטישמיות היא בעיה רצינית, המעמידה את היהודים במעגל קסמים. אם היהודים דוגלים בהתערבות, הם פוחדים שיאשימו אותם בחרחור מלחמה, ומצד אחר תמיכה בהקמת צבא עברי מייחדת ומבדילה אותם מכלל האוכלוסייה האמריקנית וחושפת אותם להאשמות על חוסר נאמנות.

בביקוריו הקודמים באמריקה נתקל ז'בוטינסקי באנטישמיות ובגזענות של ה'קו קלקס קלאן'. תופעה נוספת שבאה לידי ביטוי בכותרות העיתונים בשנות העשרים היתה מסע התעמולה האנטישמי של הנרי פורד (Ford), יצרן המכוניות הנודע. במשך כשבע שנים תקף

86. מכתב לנשיאות מאקצין, 4 ביוני 1940, שם, תיק אקצין, פ5.

87. מברק מווייליאם אלן וייט, 19 יוני 1940, שם, ג 12/4/5.

88. תשובתו של ז'בוטינסקי למברקו של ויליאם אלן וייט, 19 ביוני 1940, שם, א 1/2/30/1.

89. מכתב מז'בוטינסקי ללורד לותיאן, 21 ביוני 1940, א 1/30/2/1, נמצא גם ב-PRO, FO 371/24566

את היהודים על דפי ביטאון *Dearborn Independent*, ותיארם כבולשביקים וכקפיטליסטים כאחד, שצצים מכל עבר וידם בכל. קהל קוראיו – כמיליון נפש.

שנות העשרים התאפיינו גם באפליה חברתית גוברת של יהודים בתחום החינוך הגבוה. מנהל האוניברסיטאות הנהיג בהן מכסות כניסה, הגביל משמעותית את מספר היהודים שהתקבלו ללימודים בפקולטות לרפואה וסירב לקבל אקדמאים יהודים למשרות אוניברסיטאיות. מקצועות בתחומי הבנקאות, הביטוח והשירותים הציבוריים היו סגורים בפני יהודים. מעבידים שהיפשו עובדים למשרות משרדיות, למכירות ולניהול, דרשו בפרוש – נוצרים בלבד. חברות כוח אדם סירבו לטפל בפניות ממחפשי עבודה יהודים. מצב זה נמשך בשנות השלושים וגם לאחר פרוץ המלחמה.

גל חדש של אנטישמיות, הפעם על בסיס פוליטי ואידאולוגי, התפתח והתגבש בשנות השלושים וגאה עם פרוץ המלחמה. ארגונים בעלי נטיות נאציות ופשיסטיות צברו כוח ותנופה מניצחון הנאציזם בגרמניה והרחיבו את פעילותם. קבוצות מקומיות של אמריקנים גרמנים ואוהדים של גרמניה החדשה, שפעלו דרך ארגונים כמו הבודד האמריקני-גרמני, גוף נאצי בראשותו של פריץ קון, הפיצו את תעמולתם האנטישמית ביתר שאת. ארגונים אנטישמיים אשר דגלו בנייטיביזם אמריקני זכו לתחייה ופריחה ומשכו פרוטסטנטים פונדמנטליסטים לשורותיהם. אחד מהארגונים הנודעים האלה היה 'חולצות הכסף', בראשותו של ויליאם דודלי פליי (Pelley). מנהיגיהם של ארגונים ותיקים יותר כמו ה'קן קלוקס קלאן', שהעריצו את הנאצים, שאבו עידוד מהצלחותיהם ושאוּפו לשתף עמם פעולה.

המנהיג האנטישמי המסוכן ביותר היה הכומר הקתולי צ'רלס קוגלין (Coughlin), ראש האגודה הארצית למען צדק סוציאלי, שהצליח להגיע למיליוני מאזינים ברחבי אמריקה באמצעות תכניות הרדיו שלו. בפרשנותו על המצב העגום והרה האסון ששרר בעולם, הטיל קוגלין את האחריות והאשמה על היהודים. הוא זכה לתמיכה נרחבת מהמיעוט האירי בעיקר מהמעמד הבינוני הנמוך, ממגזר הפועלים ומכמה כתבי עת רשמיים של הכנסייה הקתולית. אוהדיו פעלו במסגרת החזית הנוצרית, שניהלה התכנסויות רחוב שלוו בקטטות ואלימות נגד עוברי אורח יהודים. מעוז כוחם היה בשכונות עירוניות, שבהן היו מרוכזים יהודים רבים ושם גם ארגנו חרם על הסוחרים היהודים המקומיים.⁹⁰

בנימין אקצין ראה לנכון להבליט את בעיית האנטישמיות ב'*American Jewish Chronicle*. מאמר אחד דן באנטישמיות באוניברסיטאות, שהתבטאה במכסות לסטודנטים יהודים, בתעמולה של תאי סטודנטים נאצים ותומכי קוגלין בקמפוסים ובהיבדלות במעונות הסטודנטים. מאמרים נוספים התמקדו באפליה הגוברת בתחום העבודה, החל בהודעות

S. Blakeslee, *The Death of American Antisemitism*, Westport 2000, pp. 33-34; L. Dinnerstein, *Antisemitism in America*, New York 1994, pp 111-112; *Antisemitic Activities and Propaganda in the U.S.*, March 1940, Research Department, American Jewish Congress; M. I. Scholnick, *The New Deal and Antisemitism in America*, New York 1990, pp. 121-179

עבודה המיועדות לנוצרים בלבד וכלה במניעת תעסוקה מיהודים בשירותים הציבוריים: טלפון, טלגרף, גז, בנקאות, הנדסה ומשרות בחנויות רשת. כשמונים ותשעה אחוזים מהחברות בנוי יורק העדיפו להעסיק נוצרים. מאמרי המערכת של אקצין העלו את שאלת האנטישמיות מצד הגרמנים האמריקנים והקתולים האירים, את האפליה בתעסוקה, את התגברותה של האנטישמיות ואת חששותיהם של מנהיגי הקהילה היהודית פן לא יצליחו לרסנה. אקצין, בשמו הבדוי, התייחס להתעלמותה של הכנסייה הקתולית מהתקפותיו של קוגלין על העם היהודי. הוא הגיע למסקנה שהצלחותיו של הכומר בקרב פרוטסטנטים רבים נתפס בחוגים קתוליים רבים כדרך להעלאת קרנה ויוקרתה של הכנסייה, וממניעים אופורטוניסטים העדיפו לא לבקר את קוגלין.⁹¹

למזלם של יהודי אמריקה, ניסיונותיהם של הארגונים האנטישמיים לאיחוד כוחות ותיאום פעולות נכשלו כישלון חרוץ. אנטישמים בדרום, במערב ובמערב התיכון היו בדרך כלל פרוטסטנטים פונדמנטליסטים, ואף על פי שהעריכו מאוד את מאמצייהם של תומכי קוגלין, לא יכלו להתגבר על השקפת עולמם האנטי־קתולית. גם הגורמים הדוגלים בנייטיביזם לא יכלו לשתף פעולה עם גורמים זרים כמו הבונד הגרמני.

על אף פעילותם הנפרדת, הצליחו הארגונים האנטישמיים השונים להשפיע במידה לא מבוטלת על דעת הקהל האמריקנית. התגברות האנטישמיות, גם לאחר פרוץ המלחמה באירופה, התבטאה בסקרי דעת קהל, כעשרה במספר, שהופיעו בתדירות משנת 1938 עד 1941. כמה חברות סקר דעת קהל ביצעו את הסקרים בשיתוף פעולה עם הוועד היהודי האמריקני, הארגון הוותיק ביותר להגנה על זכויותיהם של היהודים באמריקה. הסקרים חשפו, שבין שנים עשר עד חמישה עשר אחוזים מהקהל מוכנים לתמוך דרך קבע במסע אנטי־יהודי. משנת 1939 עד 1941 הצטרפו לדעה זו עוד עשרים אחוזים מהקהל האמריקני. רק כשלושים אחוזים מהקהל הביע את התנגדותו למסע כזה והשליש הנותר הסתפק באי־התערבות. עד עשרים אחוזים ראו ביהודים גורם מאיים על אמריקה. לעומת מיעוטים אחרים, היהודים דורגו קצת יותר מסוכנים מהגרמנים והרבה יותר מסוכנים מהקתולים והכושים.⁹²

בישיבות הקונגרס בתקופה זו הביעו כתריסר סנטורים וחברי בית הנבחרים דעות אנטישמיות מובהקות המבוססות על הפחד שיהודים אמריקנים ואירופים יערבו את אמריקה

91. Editorial: 'Antisemitism in America: German-American and Irish Catholics', *American Jewish Chronicle*, December 1, 1939, p. 3; Editorial: 'Anti-Semitism Upon US', January 15, 1940, p. 3; Adele Russell, 'Jewish Fraternities Today', February 1, 1940, pp. 11-12; 'What America Thinks of Jews', February 15, 1940, p. 4; A. Benson, 'The Catholic Church and the Jews', February 15, 1940, pp. 5-7; Lee L. Rosenthal, 'Help Wanted: Christian', April 15, 1940, pp.5-6; Jack J. Waldman, 'Discrimination Spreading', May 1, 1940, pp.13-15

92. D. S. Wyman, *Paper Walls: America and the Refugee Crisis, 1938-1941*, Amherst 1968, pp. 14-23; Ch. H. Stember, *Jews in the Mind of America*, New York 1966, pp. 110-135

במלחמה נגד גרמניה. בקרב האנטישמים היה אפשר למצוא אנשי ימין ואנשי שמאל קיצוניים, אישים מרחבי אמריקה – ממדינות שבעומק הדרום עד לערבות הצפונית, חברי קונגרס עירוניים וכפריים כאחד. לא כולם היו אנטישמים במהותם אלא נהגו מתוך דאגה עזה ממעורבות אמריקנית במאבק האירופי. אחרים ניצלו את המשבר הבין-לאומי כדי להעניק לגיטימיות לגילויי האנטישמיות.⁹³

שנת 1940 היתה שנת בחירות, והיהודים לא היו נכונים להשתמש בכל כובד משקלם הפוליטי לנושאים יהודיים וציוניים. הצורך שלהם להצהיר שהם בראש ובראשונה אמריקנים ולהכריז על נאמנותם היה מוחשי ביותר לנוכח החקירות של ארגונים שונים שניהל הוועד לפעילויות אנטי-אמריקניות. ז'בוטינסקי הודה שהתופעה נפוצה מאוד ושהסכנה מוחשית ביותר, אבל הוא לא נתן לכך להגביל את צעדיו. גם הבריטים, שלא התלהבו מפעילותו, הודו בכל זאת שתימכתו בבעלות הברית רחבה מזו של מנהיגים יהודים מקומיים, שפתחו מאנטישמיות.⁹⁴

לא רק לתגובת הצד היהודי היה ז'בוטינסקי ער אלא גם להשלכות של סירוב נציגי העמים הכבושים והגלחמים נגד הנאצים – הפולנים, האנגלים, הצרפתים והצ'כים – לתמוך במאמציו. מול ההאשמות הנשנות שכוחות מבחוץ מנסים להפר את חוקי הניטרליות האמריקניים, נזהרו נציגים אלה מאוד שלא לעורר את זעמם של הבלדנים.⁹⁵ ז'בוטינסקי נאלץ להתמודד עם הלך רוחם והמגבלות אשר כיוונו את דרכי פעולתם, אף שזהירותם נראתה לו מופרזת. ז'בוטינסקי התוודה: 'היה ידוע, שהבריטים, בצדק גמור, נמנעו מכל מה שיוביל לטענה של ניהול תעמולה מאורגנת שמטרתה להכניס את ארצות-הברית למלחמה. אבל לא היה כל צורך להביא זאת עד לקיצוניות, אשר השאירה את התעמולה הגרמנית בלא מענה'.⁹⁶

ז'בוטינסקי נפטר באוגוסט 1940, כשמאבקו למען צבא עברי עדיין היה בראשית הדרך. אבל לקראת סוף ימיו הצליח ז'בוטינסקי לעבור כברת דרך ארוכה למדי ולהתאים את עצמו למציאות האמריקנית, הרחוקה כל כך מהשקפת עולמו האירופית.

93. E. S. Shapiro, 'The Approach of War: Congressional Isolationism and Antisemitism, 1939-1941', *American Jewish History*, 74 (1984-1985), September 1984, 1, pp. 45-65

94. מכתב מז'בוטינסקי לוועד האדמיניסטרטיבי, 17 במאי 1940, א 1/30/2/1; Lord Lothian to Akzin, August 5, 1940, PRO CO 733/422/75266

95. מכתבים מאקצין לנשיאות, 5, 6 ביוני 1940, מכון ז'בוטינסקי פ 15.

96. מכתב מז'בוטינסקי לשטיינברג, יולי 1940, א 1/30/2/1.